

UiO : Universitetet i Oslo

Forvaltningsplan for fredet bygning
TØ03 LIDS HUS (BOTANISK MUSEUM)

Planen er utarbeidet av Forsvarsbygg nasjonale festningsverk på oppdrag fra Universitetet i Oslo.

Utarbeidet av: Ingrid Steinsmo Grimsrud, rådgiver
Kontrollert og godkjent av: Christian Borhaven, seksjonsleder/
seniorarkitekt

Alle foto er tatt av Forsvarsbygg ved Ingrid Steinsmo Grimsrud, med mindre annet er oppgitt.

Oslo, juni 2016

Godkjenning Universitetet i Oslo

Forvaltningsplan for Botanisk museum er utarbeidet i henhold til kongelig resolusjon av 1. september 2006 om Statens kulturhistoriske eiendommer. Planen er godkjent av eiendomsdirektøren.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'John Skogen'.

John Skogen, eiendomsdirektør

UiO : Universitetet i Oslo

Innhold

1 INNLEDNING	4	7 HISTORIKK	72
1.1 Bakgrunn	4	7.1 Bakgrunn	72
1.2 Formålet med forvaltningsplanen	4	7.2 Planlegging og prosjektering	72
1.3 Opplysninger om bygningen	5	7.3 Botanisk museum	74
2 VERN	6	7.4 Holger Sinding-Larsen	75
2.1 Formelt grunnlag for fredning	6	7.5 Oversikt over endringer	79
2.2 Omfanget av fredningen	6	8 BYGNINGSBESKRIVELSE OG VERNEVERDIER	80
2.3 Formålet med fredningen	7	8.1 Materialbruk og eksteriør	81
2.4 Begrunnelse for fredningen	7	8.2 Planløsning og interiør	81
2.5 Fredningsbestemmelser	7	8.3 Beliggenhet og utemiljø	81
3 GENERELT OM VERN OG SAKSBEHANDLING	8	8.4 Verneverdier	81
3.1 Kulturminnemyndighet og forvaltningsansvar	8	9 TILSTAND, TILTAK OG PLANER	82
3.2 Hva er en fredning?	8	9.1 Teknisk tilstand	82
3.3 Saksbehandlingsregler	8	9.2 Brannvern og sikring	82
4 LOVVERK	9	9.3 Universell utforming	82
4.1 Generelt	9	9.4 Små tiltak som skilting og belysning	82
4.2 Unntak fra teknisk forskrift	9	10 VEDLIKEHOLDSRÅD	84
4.3 Plansaker	9	10.1 Yttervegger av pusset teglstein	84
4.4 Sanksjoner	9	10.2 Grunnmur av naturstein	86
5 VEDLIKEHOLD OG SØKNADSPLIKT	10	10.3 Taktekking med teglstein	88
5.1 Grunnholdninger til vern	10	10.4 Takrenner og nedløp	90
5.2 Hva regnes som vanlig vedlikehold?	10	10.5 Vinduer av tre	92
5.3 Hva er et søknadspliktig tiltak?	11	10.6 Dører av tre	94
6 KATALOGDEL	12	10.7 Rekkverk og bygningsdetaljer av smijern og støpejern	96
6.1 Eksteriør	13	10.8 Innvendige overflater av puss	98
6.2 Fredet interiør	21	10.9 Linoleum	100
6.3 Interiør i verneklasse 2	45	KILDEHENVISNINGER	102

1 Innledning

Kulturminner er ressurser som skal brukes. En fredning betyr derfor ikke at det legges lokk på all fremtidig utvikling og tilpasning. De fredete og bevaringsverdige bygningene på Universitetet i Oslo må kunne utvikles slik at de tilfredsstillir dagens tekniske, funksjonelle og komfortmessige krav. Hvordan disse kravene kan imøtekommes i praksis, vil være en prosess som må skje i nær dialog med vernemyndighetene i den enkelte sak. Målet er å finne gode løsninger der både hensynet til brukerne på universitetet og bygningenes kulturminneverdier blir ivaretatt. Forvaltningsplanen er et viktig verktøy i denne prosessen.

1.1 | BAKGRUNN

Prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer (SKE) ble opprettet i 2003. Det ble laget landsverneplaner for de ulike sektorene, blant annet for Kunnskapsdepartementet. Fredningen av statlige eiendommer skjer ved én felles forskrift, der kapittel 1 inneholder generelle bestemmelser. De kulturminnene som senere fredes, legges til forskriften ved sektorvise kapitler. Ifølge fredningsforskriften kapittel 1 § 1-5 skal det lages forvaltningsplaner for alle fredete bygninger.

1.2 | FORMÅLET MED FORVALTNINGSPLANEN

Formålet med planene er at forvaltningen skal sikre at de kulturhistoriske verdiene som knytter seg til den enkelte bygning, blir ivaretatt. Planene skal være langsiktige og premissgivende for forvaltningen, med sikte på å ivareta kulturminneverdiene og sikre videre bruk.

Forvaltningsplanen for Botanisk museum inneholder detaljert registrering og dokumentasjon. Planen gir en avklaring om hvilke tiltak som er søknadspliktige ihht. kulturminneloven, og gir retningslinjer for nødvendig kontakt med rett kulturminnemyndighet. Planen skal dessuten være et nyttig verktøy i den daglige driften, der man kan finne svar på hvordan vedlikehold skal utføres. Forvaltningsplanen skal også være et hjelpemiddel i den langsiktige planleggingen.

Planen beskriver retningslinjer for bygningen og verneverdier og forhold som må ivaretas ved vedlikehold, rehabilitering og endring.

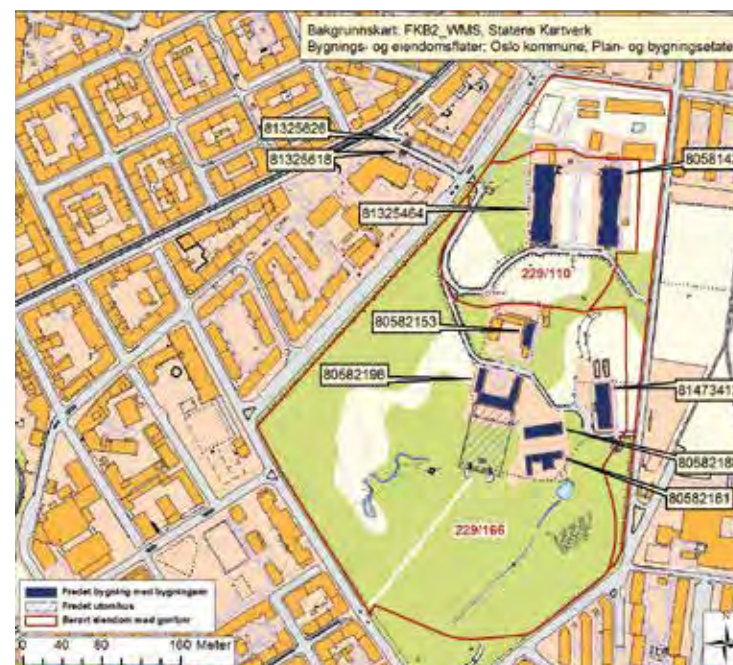
Forvaltningsplanen er ikke et juridisk bindende dokument, men målet er at den skal gi grunnlag for en smidig og forutsigbar saksbehandling. Planen fritar ikke for søknadsplikt etter kulturminneloven eller plan- og bygningsloven, men den gir føringer for hvilke verdier som skal sikres, og angir tålegrenser for endring.

Forvaltningsplanen er en oppfølging av

- Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet fra 21.6.2011
- Bestemmelser gitt i kgl. res. «Overordna føreseger om forvaltning av statlege kulturhistoriske eiendomar» av 01.09.2006
- Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer av 9.11.2011, kapittel 1, med hjemmel i lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 22a
- Endringsforskrift av 18.6.2014, jf. Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer av 09.11.2011, kapittel 9 «Fredete eiendommer i Kunnskapsdepartementets landsverneplan»

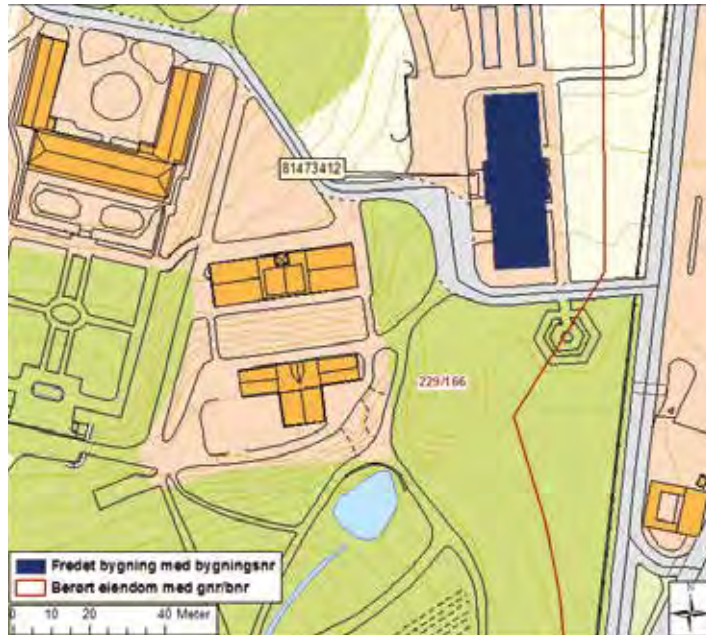
1.3 | OPPLYSNINGER OM BYGNINGEN

Anleggets navn	Universitetet i Oslo
Bygningens navn	TØ03 Lids hus
GAB-nummer	81473412
Kommune	Oslo
Eier	Staten
Forvalter/bruker	Universitetet i Oslo
Nåværende bruk	Undervisning/forskning, magasin for samlinger
Byggear	1911–1915
Byggherre	Det Kongelige Frederiks Universitet
Arkitekt	Peter Andreas Holger Sinding-Larsen
Vernestatus	Fredet
Verneomfang	Eksteriør og interiør
Reguleringsstatus	Regulert til tomt for offentlige bygninger etter reguleringsplan S-2255 av 28. juli 1977.

Fredningskartet for Tøyen. Bygninger markert med mørk blå farge er fredet. Område med blå skravur er fredet utomhusområde.

2 Vern

Fredningskart. Lids hus har mørk blå farge.

2.1 | FORMELT GRUNNLAG FOR FREDNING

Botanisk museum er fredet i medhold av kulturminneloven § 22a. Fredningen er vedtatt ved endringsforskrift av 18.6.2014, kapittel 9 «Fredete eiendommer i Kunnskapsdepartementets landsverneplan», jf. Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, kapittel 1 av 09.11.2011.

2.2 | OMFANGET AV FREDNINGEN

Sitert fra fredningsforskriften:

«Fredningen omfatter bygningens eksteriør og deler av

Plantegningene viser rom som er fredet (blå) og i verneklasse 2 (oransje).

interiøret i 1., 2. og 3. etasje. Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Omfanget av interiørfredningen er markert på plantegningene.»

På fredningskartet er ikke hovedtrappen markert med blå farge, som resten av bygningen. Utvendige trapper regnes likevel som en

del av eksteriøret og vil bli behandlet/omtalt som fredet i forvaltningsplanen.

2.3 | FORMÅLET MED FREDNINGEN

Sitert fra fredningsforskriften:

«Formålet med fredningen av Botanisk museum er å bevare et viktig anlegg for Universitetet i Oslos vitenskapelige virksomhet. Formålet er også å sikre Botanisk museum som del av et helhetlig anlegg. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen, så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater.

Formålet med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig, fast inventar.»

2.4 | BEGRUNNELSE FOR FREDNINGEN

Sitert fra fredningsforskriften:

«De naturhistoriske museene på Tøyen; Zoologisk, Geologisk og Botanisk museum, ble oppført i løpet av 13 år, i perioden 1904 til 1917. De representerer en kontinuerlig byggeprosess under samme arkitekt, Holger Sinding-Larsen (1869–1938), og framstår som et enhetlig anlegg.

Bygningsteknisk var bygningene svært moderne for sin tid, med søyler, dragere og dekker i bærende betong. Dette gjorde det mulig å etablere store, luftige og fleksible utstillingsarealer. Arkitektonisk har anlegget klare kvaliteter.

Anlegget har vært viktig for universitetets vitenskapelige virksomhet. Sammen med Botanisk hage og Tøyen Hovedgård utgjør museene et anlegg som bør bevares i helhet.»

2.5 | FREDNINGSBESTEMMELSER

Sitert fra fredningsforskriften:

«Byggverk og anlegg som er fredet etter forskriften, skal forvaltes på en slik måte at de kulturhistoriske og arkitektoniske verdier de representerer, blir ivaretatt.

Det er ikke tillatt å foreta inngrep i fredete byggverk og anlegg så langt de er fredet. Med inngrep menes

- a) å rive, skade, bygge om eller flytte*
- b) å skifte ut bygningselementer eller materialer, forandre overflater eller foreta andre endringer som går lenger enn vanlig vedlikehold*
- c) å skade eller permanent fjerne løst inventar som inngår i fredningen.*

Med vanlig vedlikehold menes å ta vare på og reparere de eksisterende bygningselementer og detaljer som for eksempel dører, vinduer, listverk, gerikter og overflatebehandlingen. Vanlig vedlikehold skal skje i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse og materialbruk og på en måte som ikke reduserer arkitektoniske og kulturhistoriske verdier.

Annet ledd er ikke til hinder for ordinær skjøtsel i hage- og parkanlegg og annet grøntanlegg.»

3 Generelt om vern og saksbehandling

3.1 | KULTURMINNEMYNDIGHET OG FORVALTNINGSANSVAR

Riksantikvaren er kulturminnemyndighet for bygninger, anlegg og utomhusområder i statlig eie som er fredet etter kulturminneloven eller angitt i verneklasse 1 i landsverneplanene.

Eiendomsavdelingen ved Universitetet i Oslo er ansvarlig for forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av alle universitetets bygninger, tekniske anlegg og utearealer.

3.2 | HVA ER EN FREDNING?

Fredning er det sterkeste juridiske virkemiddelet i kulturminnevernet og brukes for å sikre langsiktig vern av kulturminner av nasjonal verdi. Fredningen kan omfatte både eksteriør, interiør og utomhusanlegg. Vedtak om fredning skjer i medhold av kulturminneloven og innebærer at det er forbudt å gjennomføre tiltak ut over vanlig vedlikehold uten tillatelse fra kulturminnemyndigheten. Kulturminnemyndigheten kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep (jf. kulturminneloven §§ 15a og 19 tredje ledd). Søknad om dispensasjon for tiltak i fredete bygninger og anlegg i statlig eie behandles av Riksantikvaren.

Forvaltningsplanen inneholder en oversikt over, og en konkret beskrivelse av hvordan fredningen av hver enkelt eiendom og bygning/utomhusområde skal følges opp og forvaltes gjennom daglig bruk og vedlikehold.

3.3 | SAKSBEHANDLINGSREGLER

3.3.1 Organisering og ansvar

Ved tiltak ut over vanlig vedlikehold skal Eiendomsavdelingen ved Plan- og utredningsseksjonen kontaktes for dialog og avklaring med kulturminnemyndighetene.

3.3.2 Saksgang

Bygningsmessige tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, skal godkjennes av antikvariske myndigheter (Riksantikvaren og Byantikvaren i Oslo). Eiendomsavdelingen har jevnlig samarbeidsmøter med Riksantikvaren og Byantikvaren for å få behandlet mindre ombyggingssaker, vedlikehold og endringer på en enkel og effektiv måte.

3.3.3 Dispensasjonssøknad

Søknad om tillatelse til tiltak på en fredet bygning eller utomhusområde må være godt dokumentert. For at Riksantikvaren og Byantikvaren skal kunne foreta en god og forsvarlig vurdering av tiltaket, må saken være tilstrekkelig opplyst. Det må klart gå fram hvilke inngrep og tilføyelser som ønskes gjennomført. Omfanget av dokumentasjon som skal følge søknaden, vil variere fra sak til sak, men god dokumentasjon vil ofte sikre raskere saksbehandling.

Søknaden bør inneholde:

- Søkers navn, adresse, telefonnummer og ev. kontaktperson
- Kart med avmerking av kulturminnet, bygningens navn/adresse
- Beskrivelse av nåværende situasjon med fotografier
- Beskrivelse av tiltaket, utforming, materialbruk etc.
- Relevante tegninger/skisser (få fram hva som fjernes og tilføyes)
- Relevante detaljtegninger
- Begrunnelse for tiltaket
- Eventuelle historiske tegninger og bilder der dette er relevant (for eksempel ved tilbakeføring)
- Henvisning til eventuelle styringsdokumenter, vedtak, møter e.l. der tiltaket er omtalt

4 Lovverk

4.1 | GENERELT

Kulturminneloven og plan- og bygningsloven er to selvstendige lover som forvaltes av ulike instanser. Hvis et tiltak utløser søknadsplikt etter begge lovverkene, skal det foreligge to tillatelser før tiltaket igangsettes.

Kulturminneloven forvaltes av Riksantikvaren. (For kommunale og private eiendommer og enkelte statlige eiendommer er forvaltningsmyndigheten delegert til fylkeskommunene/Byantikvaren i Oslo.) Riksantikvarens vedtak kan påklages til Klima- og miljødepartementet. Plan- og bygningsloven forvaltes av kommunen. Arbeider som omfattes av plan- og bygningsloven, skal på vanlig måte saksbehandles av kommunen. Vedtak i byggesaker kan påklages til Fylkesmannen.

Kulturminneloven har strengere regler for søknadsplikt enn plan- og bygningsloven. For eksempel vil et større istandsetningsarbeid eller endring av innvendige overflater kun være søknadspliktig etter kulturminneloven. Endring av fasade eller oppføring av tilbygg vil kreve tillatelse etter begge lovverk.

Kulturminneloven er en særlov som går foran plan- og bygningsloven. Det kan derfor ikke gis igangsettingstillatelse etter plan- og bygningsloven uten at tillatelse etter kulturminneloven foreligger, jf. plan- og bygningsloven § 21-5, samordningsplikten. Normalt bør det foreligge tillatelse etter kulturminneloven før kommunen gjennomfører sin saksbehandling.

4.2 | UNNTAK FRA TEKNISK FORSKRIFT

I 2010 kom en ny teknisk forskrift til plan- og bygningsloven, TEK-10, som blant annet stiller skjerpete krav til energibruk, brannsikring og universell utforming.

Det kan gjøres unntak fra energikrav for bygninger med definert bevaringsverdi. Ifølge TEK-10 § 14-1 heter det: «For tiltak der oppfyllelse av krav i dette kapittel ikke er forenlig med bevaring av kulturminner og antikvariske verdier, gjelder kravene så langt de passer.» Unntak innebærer at bestemmelsene i TEK-10 ikke gjøres gjeldende; det skal dermed ikke søkes dispensasjon.

Kravene til universell utforming er nedfelt i plan- og bygningslovens formålsparagraf og i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Disse kravene er strenge, men også her kan det gjøres unntak for fredete og bevaringsverdige bygninger. Målet er å øke tilgjengeligheten og å finne tilpassete løsninger som er forenlige med kulturminneverdiene. Målet om økt tilgjengelighet er også nedfelt i kgl. res. av 01.09.2006, «Forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer».

4.3 | PLANSAKER

Kommunen skal ta hensyn til kulturminner i sitt planarbeid. Dette innebærer normalt at bygninger og uteområder som omfattes av fredning etter kulturminneloven eller er definert som bevaringsverdig i verneklasse 2, skal reguleres til hensynssone med bevaringsformål. Fylkeskommunene/Byantikvaren i Oslo skal avgi uttalelse i plansaker. Ved behov henter disse inn Riksantikvarens uttalelse, slik at kulturminnemyndighetene avgir en samlet uttalelse.

4.4 | SANKSJONER

Det er viktig at staten forvalter sine kulturminner på en forbillig måte. Som eier av fredete bygninger har staten et særskilt ansvar. Brudd på kulturminneloven kan møtes med krav fra Riksantikvaren om utbedring eller tilbakeføring av ulovlig utførte arbeider, jf. § 16. Eier kan også pålegges å gjennomføre tiltak for å hindre forfall, jf. § 17.

5 Vedlikehold og søknadsplikt

5.1 | GRUNNHOLDNINGER TIL VERN

Hovedprinsippet for vedlikehold av fredete og bevaringsverdige bygninger er å bevare de opprinnelige og/eller gamle bygningsdelene, som kledning, vinduer, dører, listverk og overflatebehandling, så langt det er mulig. Vedlikeholdet skal, om mulig, skje på samme måte som da huset ble bygd, med opprinnelig teknikk, utførelse og materialbruk. Ifølge kulturminneloven § 17 har eier vedlikeholdsplikt for fredete eiendommer og plikt til å forhindre at fredete bygninger forfaller.

Rådene for vedlikehold og istandsetting er basert på grunnprinsipper innen bygningsvernet:

De viktigste er:

- Mest mulig av bygningens ulike deler skal bevares.
- Det er bedre å vedlikeholde og reparere enn å skifte ut.
- Ved vedlikehold og eventuell utskifting skal det brukes materialer som tilsvarer opprinnelig materialbruk.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater). Det er et mål å bevare helheten på best mulig måte, ikke bare det visuelle uttrykket.
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske «arkivet» er bygningen selv.
- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen vil framstå slik den var før endringen.

5.2 | HVA REGNES SOM VANLIG VEDLIKEHOLD?

Ifølge fredningen må man søke om godkjenning for alle tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Hva som menes med vanlig vedlikehold, defineres strengere for fredete bygninger enn for den øvrige bygningsmassen. Dette er nærmere spesifisert under forvaltningsplanens eksteriør- og interiøroppslag. Generelt er vedlikehold definert som fornyelse av overflater med samme type materialbruk og farger som eksisterende, mens endring eller større utskifting går ut over vanlig vedlikehold.

Eksempler på vanlig vedlikehold:

- Maling/overflatebehandling med samme type maling/olje og farge som eksisterende
- Små reparasjoner av murverket med samme type betong, tegl og mørtel
- Små reparasjoner av taktekking med samme materialbruk som eksisterende
- Utskifting av skadete deler av renner og nedløp med tilsvarende.

5.3 | HVA ER ET SØKNADSPLIKTIG TILTAK?

Utskifting av bygningselementer og materialer og alt arbeid ut over vanlig vedlikehold på bygningens eksteriør eller de deler av interiørene som omfattes av vern, er søknadspliktige tiltak. Listen nedenfor viser eksempler på hva som forstås som søknadspliktige tiltak etter kulturminneloven:

- inngrep i konstruksjon eller overflate som følge av f.eks. etablering av nye rømningsveier, tilpasning til UU, trekking av nye kabler, rør og lignende
- oppsetting eller riving av lettvegger
- utskifting eller endring av vinduer og dører med listverk
- endring av overflatebehandling som f.eks. maling av umalte/oljede tredetaljer, fjerning av eldre malingslag i vernete interiører, overmaling av dekor/ending av opprinnelig fargesetting og lignende
- utskifting av opprinnelige detaljer i vernete interiører, som fastmonterte lamper, radiatorer, garderobestativ, tavler/opp-slagstavler, servanter og lignende
- utskifting eller endring av kledning, taktekking og/eller fargesetting
- utskifting av himlingsplater/kledning i vernete interiører
- utskifting av heller og belegg mv.
- større endringer/utskiftninger av ikke-verneverdige elementer

NB! Listen er ikke uttømmende med hensyn til hva som er søknadspliktig. Søk derfor råd dersom det oppstår tvil om hvor grensen går mellom vedlikeholdstiltak og søknadspliktige tiltak.

Eksempler på vedlikehold/søknadsplikt

Dører og annet treverk kan vedlikeholdes med maling i samme farge, glansgrad og teknikk som eksisterende. Endring av farge og malingsstype er søknadspliktig.

Utskifting av elektriske komponenter i opprinnelige lamper regnes som vedlikehold, endringer eller utskifting av armatur/skjerm er søknadspliktig.

Reparasjon av små sprekker og skader i pussete overflater regnes som vedlikehold, endringer av farge er søknadspliktig.

Fast inventar er omfattet av fredningen. Inventaret kan vedlikeholdes med tilsvarende lakk, lasur eller maling som eksisterende. Endring eller utskifting av fast inventar er søknadspliktig.

6 Katalog

Eksteriør

VERNEHENSYN

Eksteriøret som helhet fremstår som godt bevart.

Bygningsvolumet og fasadeinndelingen er som opprinnelig, kun mindre endringer har blitt gjort i nyere tid.

Fasadene er inndelt med ulike materialer og overflater, og det karakteristiske mønsteret i pussen er bevart.

Det har blitt gjort utskiftinger av dører i enkelte inngangspartier, men det er bevart flere opprinnelige dører med originale detaljer. Vinduene er trolig i stor grad opprinnelige og har også tilsvarende originalt glass.

Det er viktig at bygningens volum og fasadekomposisjon bevares, samt opprinnelige elementer som dører, vinduer, trapper, belysning og detaljer som hengsler og beslag.

6 Katalog - eksteriør

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Grunn og fundament	Flere steder langs fasaden er det area/luftgrøfter, støttet av granittstein og med rist over, enten av jern (trolig opprinnelig) eller nyere stål.	Steinen og jernristene kan renses og rengjøres med egnede metoder og midler. Løv o.l. fjernes. Jernristene kan rustbehandles.
Bæresystem	Søyler, etasjeskiller og dragere er utført i armert betong. Ytterveggene er bærende teglvegger.	Se vegger.
Vegger	Sokkeletasjen har granittblokker, både hugget og glatte. Veggene i de øvrige etasjene er av teglstein, pusset med en særegen struktur/mønster i sementpussen. Over hovedinngangen er det et granittfelt der (det gamle) navnet på bygningen og året for oppføringen er hugget i steinen.	Hvis grunnmuren er skitten eller dekket av alger og mose, bør den rengjøres. Normalt kan vask med børste og vann være egnet på naturstein. Små skader i de pussete overflatene vedlikeholdes med puss med tilsvarende egenskaper som eksisterende. Påføres med tilsvarende metode. Større vedlikehold gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vinduer	Buet, sprossedelt glassfelt over hovedinngangen. Glasset er trolig opprinnelig. Vinduene i bygningen er trolig i stor grad opprinnelige, og detaljer som hengsler og hjørnejern er bevart. Enkelte av vinduene i sokkeletasjen har blitt malt igjen. Vinduene er i ulik inndeling med sprosser, med både to og tre fag. Alle vinduene er malt, og flere har trolig opprinnelig glass.	Vinduene er trolig opprinnelige og bevares uendret. Originale detaljer som hengsler og hjørnejern har høy verneverdi. Vinduene vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge som eksisterende. Hjørnejern kan rustbehandles ved behov og børstes for rust før overmaling. Løs kitt fjernes, ny linoljekitt legges før overmaling.
Dører	To dører på hver side av rotunden ved hovedinngangen. Dørene er sprossedelte og har gammelt glass, de kan være restaurerte, det er nye hengsler og vridere. Kobberbeslag nederst på dørbladet. Mot vest på hovedfasaden er det en tofløyet dør som trolig er opprinnelig. Opprinnelige hengsler. Tofløyet dør på fasade mot nord med to glassfelt. Døren er trolig opprinnelig, med originale hengsler. Nyere glass og vridere. Dør med to glassfelt på østfasaden.	De opprinnelige dørene har høy verneverdi og beholdes uendret. Originale detaljer som hengsler og vridere har også høy verdi. Dørene vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge som eksisterende.

<p>Tak, renner og nedløp</p>	<p>Takkonstruksjonen er utført som sperretak i tre. Taket er tekket med nyere, rød teglstein. Nyere renner og nedløp er trolig av sink, med skarpe bænd. Nedre del, soilrør av støpejern, kan være opprinnelig. Enkelte steder er det deler av eldre renner/øvre del av nedløp av malt sink. Pipe på hver side, og et dekorativt ventilasjonstårn i midten.</p>	<p>Ødelagte enkeltstein kan skiftes ut med tilsvarende ved behov. Større omlegging av taket er søknadspliktig. Eldre, malte deler av sink og soilrør av jern vedlikeholdes med linoljemaling. Renner renses for løv o.l. og inspiseres jevnlig. Ved behov kan nyere deler av sink skiftes ut med tilsvarende som eksisterende. Tiltaket gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.</p>
<p>Trapper, balkonger etc.</p>	<p>Trapp av granitt til hovedinngang. Nyere rekkverk av malt støpejern. Trinn av granitt til dør mot nord-øst.</p>	<p>Hvis trappen er skitten eller dekket av alger og mose, bør den rengjøres. Normalt kan vask med børste og vann være egnet på naturstein. Granitt skal ikke saltes om vinteren. Rekkverk vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge som eksisterende. Kan ved behov rustbehandles før overmaling.</p>
<p>Belysning</p>	<p>Store lamper av kobber og glass festet på veggen ved siden av hovedinngangen. De andre inngangene i sokkeletasjen har nyere fjøslamper med svanehals.</p>	<p>Lampene av kobber er trolig opprinnelige og har høy verneverdi. Utskifting av elektriske komponenter i opprinnelige lamper regnes som vedlikehold, endringer eller utskifting av armatur/skjerm er søknadspliktig. Utskifting av nyere lamper gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.</p>
<p>Annet</p>	<p>Tidligere svingdør (nå bygd igjen) ved hovedinngangen med sprossedelte glassfelt. Glasset er nyere isolerglass. Pilastre mellom glassfeltene. Beslag av kobber nederst på veggen.</p>	<p>Treverk vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge som eksisterende. Beslag av kobber kan skiftes ut med tilsvarende som eksisterende, gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.</p>

6 Katalog - eksteriør - foto

1

2

3

4

1

2

Bilder på venstre side:

1. Hovedfasade mot vest.

2. Vindusrekker i 2. og 3. etasje.

3. Inngang til sokkeletasjen mot øst.

4. Fasade mot syd (gavl) og øst.

Denne siden:

1. Fasade mot nord.

2. Fasade mot øst.

Hovedtrappen er av granitt.

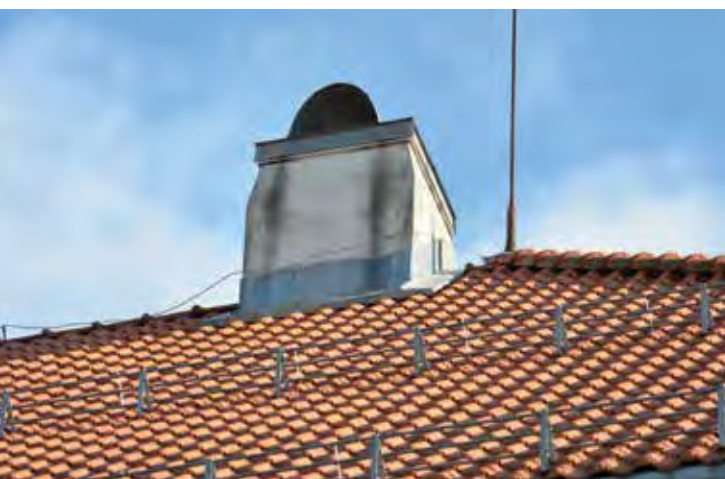
Bygningens navn (det opprinnelige) og årstall for oppførelse er hugget i granitt.

Rekkverket er av malt støpejern.

Ved hovedinngangen er formen på den opprinnelige svingdøren bevart. Tettet igjen med faste, sprossedelte glassfelt i nyere tid.

Taket er tekket med nyere teglstein.

Gesimsen har beslag av sink.

Opprinnelig inngangsdør til sokkeletasjen. Nyere belysning over døren.

Øvre del av nedløpet er gammelt. Det runde nedløpet er nyere.

Inngangsparti i sokkeletasjen. Vinduene er malt igjen.

Eksempel på opprinnelig vindu i sokkeletasjen.

Feste i veggen for nedløp/soilrør av jern.

Inngangene i sokkeletasjen har nyere belysning av denne typen.

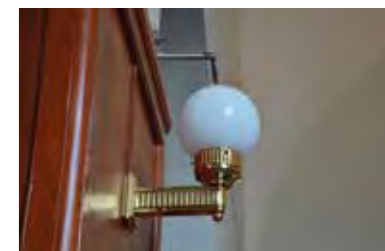
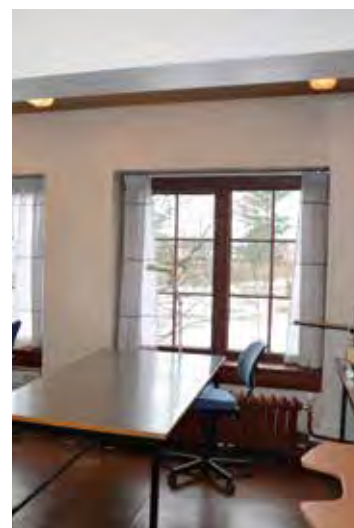

Eksempel på vindu i 3. etasje.

Hovedinngangen mot vest.

6 Katalog - interiør

Fredet interiør

VERNEHENSYN

Interiøret har blitt endret og modernisert siden bygningen ble oppført, og rommene har i stor grad nyere overflater, materialer og innredning. Planløsning og romstruktur har blitt noe endret, men den opprinnelige planen er fortsatt lesbar etter oppføring av nyere lettvegger.

Det er viktig å bevare de opprinnelige hovedstrukturene, videreføre de pussete og malte overflatene og bevare elementer med høy verneverdi, som dører, trapper, panel, belysning, vinduer og belistning.

6 Katalog - interiør - 1. etasje

NAVN: Sluse og korridor

FUNKSJON: VESTIBYLE

OPPR. FUNKSJON: VESTIBYLE

ROM: 104 A OG B

Himlingen i den tidligere svingdøren.

Nedre del av lampen.

Himlingen i vestibylen er pusset og malt.

Trappen er av granitt.

Gulvet er lagt med ulike typer steinheller.

Nedre del av veggene er malte trepaneler.

Gulvet er belagt med nyere linoleum.

VERNEHENSYN

Vestibylen fremstår med den opprinnelige hovedstrukturen på rommet. Det er viktig å bevare rommets ulike overflater og materialer i tre, stein og jern, samt detaljer som belysning og den opprinnelige døren med originale detaljer som hengsler og vrider.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling.	Himlingen vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vegger	Øvre del av veggene er pusset og malt med nyere maling. Nedre del av veggene er kledd med malte trepaneler. Rommet har flere buete nisjer.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Trepanelene kan vedlikeholdes med tilsvarende materialer og teknikk som eksisterende.
Vinduer	Over auditoriet er det tre buete vinduer, med jernsprosper og ruglete glass.	Vinduene har høy verneverdi og beholdes uendret.
Dører	I vestibylen er det en smal dør til dametoiletet, denne døren er trolig opprinnelig, med originale hengsler og vrider, malt med nyere maling. Det er en dør i hver ende av korridoren som går forbi auditoriet. Dørene er trolig nyere, med sprosdedelte glassfelt øverst i dørbladet. Over dørene er et sprosdedelt, buet glassfelt, trolig opprinnelig.	Den opprinnelige døren har høy verneverdi og beholdes uendret. Dørene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Gulv	Gulvet foran auditoriet er belagt med nyere linoleum. Gulvet nedenfor trappen er belagt med heller av ulike typer stein.	Ødelagt linoleum kan skiftes ut med tilsvarende som eksisterende ved behov. Ødelagte steinheller kan erstattes med tilsvarende som eksisterende. Større omlegging av gulv skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Trapp av granitt med støpejernsrekkverk, malt med nyere maling.	Trappen skal beholdes uendret. Rekkverk vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Belysning	I rommet er det seks lampetter, trolig av messing, med glasskuler. Ned fra himlingen henger det en lampe som trolig er av kobber.	Lampettene er trolig nyere. Belysningen i himlingen kan være opprinnelig og har høy verneverdi. Vedlikeholdes/rengjøres med midler tilpasset messing/kobber.
Annet	Mellom de to ytterdørene er deler av den opprinnelige svingdøren bevart. Selve døren er fjernet, men den runde formen er bevart. Den ytre delen består av vegger med nyere, sprosdedelte glassfelt, mot vestibylen er det flere pilastre av tre som danner formen. På taket over formen er det plater av kobber. På hver side av trappen i korridoren er det montre av ådret glass som blir støttet opp av en skjerm av trespiler for å sjule radiatorene under montrene.	Treverket vedlikeholdes med tilsvarende materialer og teknikk som eksisterende. Taktekkningen kan skiftes ut med tilsvarende plater ved behov. Tiltaket gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Treverk til montre og spileverk vedlikeholdes med tilsvarende maling/lasur som eksisterende.

6 Katalog - interiør - 1. etasje

NAVN: Auditorium

FUNKSJON: AUDITORIUM

OPPR. FUNKSJON:

SKUESAMLING

ROM: 115

Himlingen er pusset og malt.

*Gulvet er belagt med nyere linoleum.
Nyere, profilerte fotlister.*

Hengsler på varevinduene.

Rommet har moderne innredning, og overflatene er restaurert.

VERNEHENSYN

Auditoriet fremstår med den opprinnelige hovedstrukturen på rommet, men overflater og innredning er nyere. Elementer som de tre buene er karakteristisk for rommet og har høy verneverdi. Detaljer som de eldre varevinduene med originale hengsler og de eldre skapene har også høy verneverdi og skal bevares uendret.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er kledd med nye, akustiske plater av malt puss, 40 mm. NCS S 0500.	Følg produsentens anvisninger om rengjøring og vedlikehold, små skader kan utbedres ved påføring lokalt av ny puss tilsvarende den eksisterende. Himlingen er nyere og har lav verneverdi. Utskifting er søknadspliktig.
Vegger	Veggene er pusset og malt med nyere maling.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vinduer	Eldre varevinduer på innsiden av opprinnelige vinduer. Malt med nyere maling, profilert belistning og karm.	Vinduene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Dører	Tre buete felt mot vestibylen. De to minste er faste glassfelt, den brede har en dør av glass satt inn.	Glassfeltene og glassdøren er nyere og har lav verneverdi. Ved utskifting av glasset/døren eller større endringer skal Eiendomsavdelingen kontaktes.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere linoleum. Nyere, profilert fotlist av malt tre.	Ødelagt linoleum kan skiftes ut med tilsvarende som eksisterende ved behov. Større omlegging av gulv skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	To nyere radiatorer. Eldre, faste skap bakerst i rommet. Skapene er av lakkert tre, dørene har store glassfelt.	Radiatorene er nyere og har lav verneverdi. Skapene kan vedlikeholdes med tilsvarende lakk/lasur som tilsvarende. Utskifting/større endringer gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Seks nyere pendelarmaturer av glasskuler.	Pendelarmaturen regnes ikke som en del av det faste inventaret og er dermed ikke omfattet av fredningen. All utskifting av belysning skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

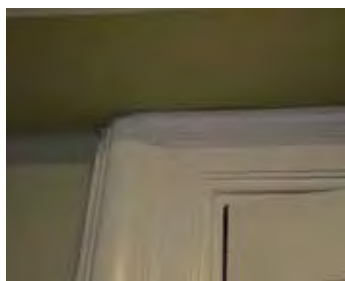

6 Katalog - interiør - 2. etasje

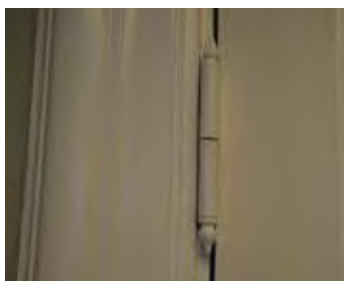
NAVN: Kontor

FUNKSJON: KONTOR/MAGASIN

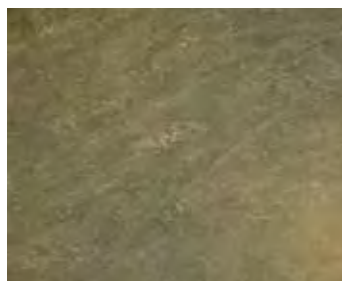
ROM: 216

Opprinnelige gerikter rundt døren.

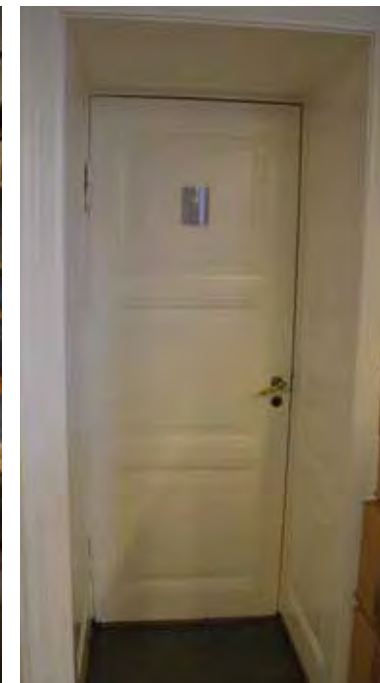
Opprinnelige hengslar til døren.

Gulvet er belagt med nyere vinyl.

Døren ut til korridoren er opprinnelig.

Døren til trapperommet er opprinnelig.

VERNEHENSYN

Rommet er preget av nyere innredning og overflater. Det er viktig å bevare de eldre varevinduene, de opprinnelige dørene med originale detaljer som gerikter, hengslar og vridere, samt elementer som ventilasjonsristen i veggen og den eldre radiatoren.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt. Drager i himlingen mot korridoren.	Himlingen vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Lettvegger mot korridoren.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vinduer	Eldre varevinduer på innsiden av de opprinnelige vinduene. Profilert list på undersiden av karm. Trolig malt med nyere maling.	Vinduene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Dører	Dør til trapperom er opprinnelig, inkl. gerikter, vrider og hengsler. Dyp døråpning med opprinnelige paneler. Opprinnelig dør til korridor, som dør til trapperom.	Den opprinnelige døren har høy verneverdi og beholdes uendret. Dørene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl. Eldre fotlist og nyere vaskelist.	Ødelagt vinyl kan skiftes ut med tilsvarende som eksisterende ved behov. Større omlegging av gulv skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlist vedlikeholdes med oljemaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Fast inventar	Eldre radiator. Eldre, faste skap, trolig fra 1950–60-tallet.	Fast inventar er omfattet av fredningen. Endringer eller utskifting skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere, rektangulær armatur i himlingen.	Nyere, fastmontert armatur er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Annet	Opprinnelig ventilasjonsrist av malt jern mot trapperommet.	Denne detaljen i interiøret har verneverdi og beholdes uendret. Vedlikeholdes med linoljemaling ved behov.

6 Katalog - interiør - 2. etasje

NAVN: Korridor

FUNKSJON: KORRIDOR

ROM: 252

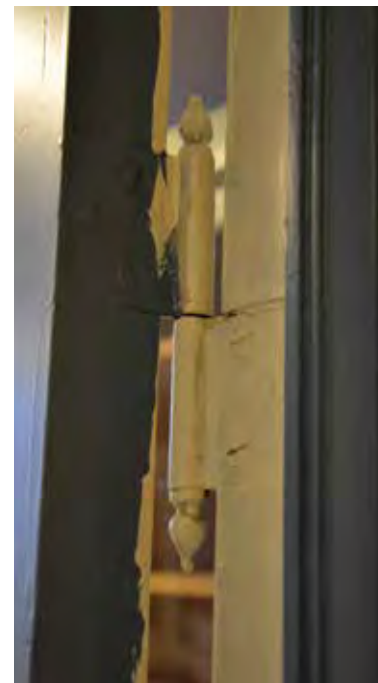
Himlingen er kledd med nyere plater.

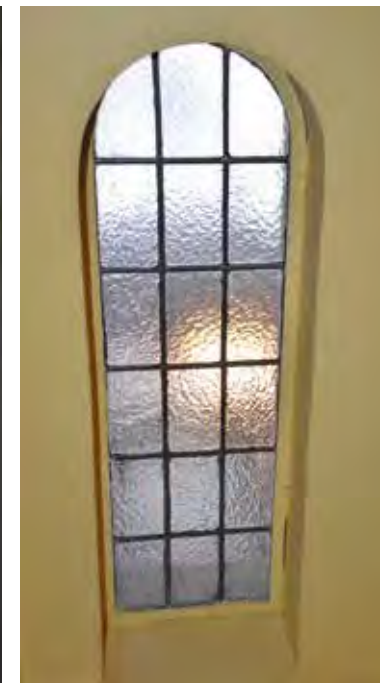
Opprinnelige gerikter rundt døren til magasinet.

Nyere, profilert fotlist, vaskelist og vinylbelegg.

Originale hengsler på døren til magasinet.

Opprinnelig vindu i nisje i vegg mot vestibyle.

VERNEHENSYN

Korridoren er preget av nyere overflater og materialer, men opprinnelige detaljer som dør, gerikter, hengsler, vrider, nisjen i vegg og de tre blyvinduene har høy verneverdi. Det er viktig at de originale detaljene bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er kledd med nyere, akustiske plater, ellers pusset og malt.	Himlingen vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Lettvegg mot magasin 216. Buet nisje mot vestibyle.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vinduer	Tre sprosdedelte blyvinduer i nisjen mot vestibylen, buet i overkant. Glasset i vinduene er antagelig håndlaget og opprinnelig.	Ettersom vinduene er innendørs er det lite behov for vedlikehold, kun rengjøring er nødvendig.
Dører	Opprinnelig dør til magasin rom 216. Nyere ståldør i hver ende av korridoren.	Den opprinnelige døren har høy verneverdi og beholdes uendret. Dørene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl. Eldre fotlist av malt tre.	Ødelagt vinyl kan skiftes ut med tilsvarende som eksisterende ved behov. Større omlegging av gulv skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlist vedlikeholdes med oljemaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Belysning	Tre nyere plafonder av glass i himlingen.	Nyere, fastmontert armatur er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Annet	Diverse røropplegg på veggen langs himlingen.	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Endringer eller utskiftinger gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

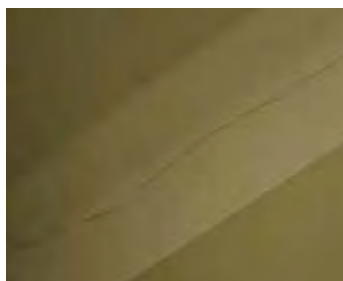

6 Katalog - interiør - 3. etasje

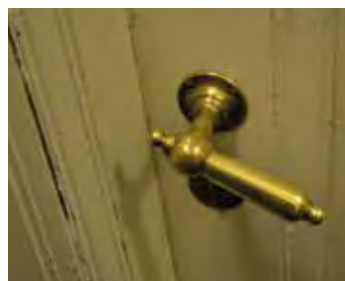
NAVN: Trapperom

FUNKSJON: TRAPPEROM

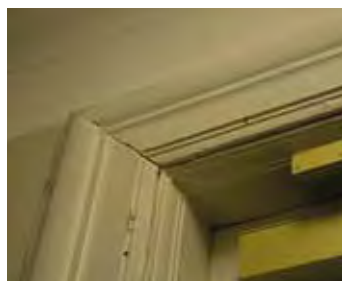
ROM: 316

Himlingen er pusset og malt.

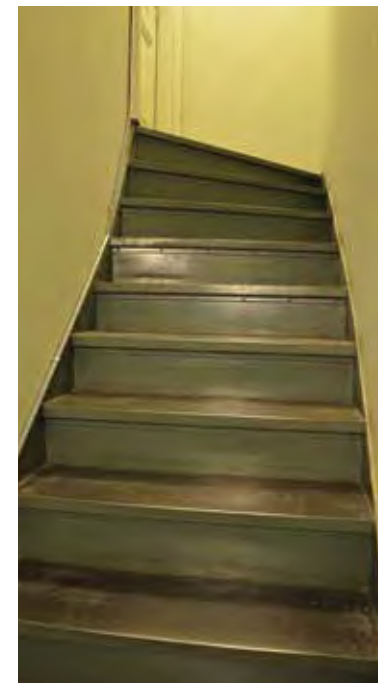
Trolig original vrider til den opprinnelige døren.

Rundt døren er det opprinnelige gerikter, malt med nyere maling.

Trapperommet sett fra 3. etasje ned til 2. et.

Trappen er eldre, men trolig ikke opprinnelig.

VERNEHENSYN

Trapperommet er trolig opprinnelig, men selve trappen er antakelig endret eller skiftet ut. Det er viktig å bevare de opprinnelige dørene og originale detaljer som gerikter, hengsler, vridere og jernristen i veggen.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt.	Himlingen vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vegger	Veggene er pusset og malt.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Dører	Dører til korridor 352 og til magasin 216 er begge opprinnelige. Dørene har originale gerikter, vridere og hengsler. Malt med nyere maling.	De opprinnelige dørene har høy verneverdi og beholdes uendret. Dørene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Fast inventar	Trappen er trolig eldre, men ikke opprinnelig. Trappen er av tre, øverste repos er belagt med linoleum, øvrige trinn er malt.	Fast inventar er omfattet av fredningen. Endringer eller utskifting skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Én plafond i himlingen og én plafond på veggen. Begge er nyere av glass.	Nyere, fastmontert armatur er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Annet	Opprinnelig ventilasjonsrist av malt jern mot magasin 216.	Denne detaljen i interiøret har verneverdi og beholdes uendret. Vedlikeholdes med linoljemaling ved behov.

6 Katalog - interiør - 3. etasje

NAVN: **Magasin**

FUNKSJON: MAGASIN

ROM: 329 + 330

Eldre, malt radiator.

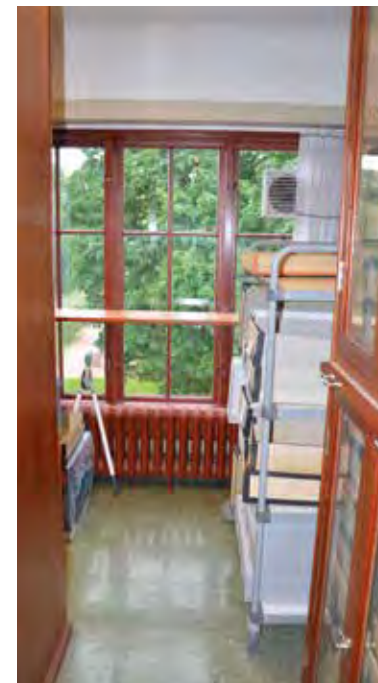
Gulvet er belagt med vinyl. Malt fotlist av tre.

Detalj av eldre skapinnredning.

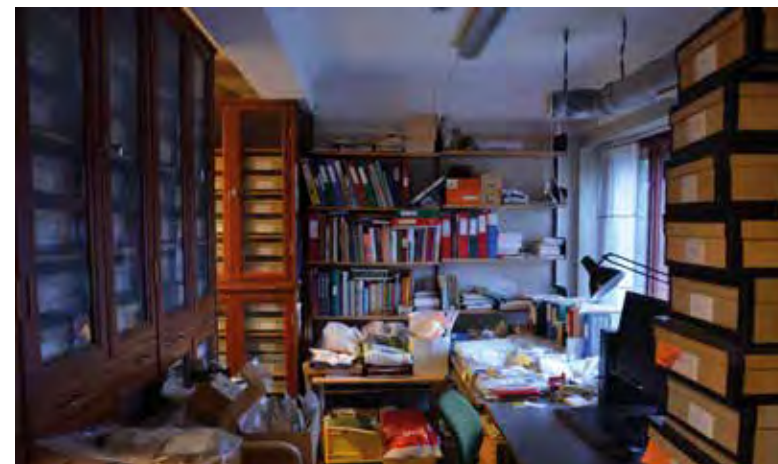
Rommet er innredet med eldre skap.

Rommet sett mot vest.

VERNEHENSYN

Opprinnelig var de to rommene ett stort rom, i bruk til oppbevaring av herbarier. Det er viktig å bevare den opprinnelige hovedstrukturen og elementer som den eldre innredningen, dører og detaljer som gerikter og hengsler.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt betongdrager.	Himlingen vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Nyere lettvegg er trolig platekledd og malt.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Dører	Døren fra rom 330 til trapperommet og døren mellom rom 329 og 331 er trolig opprinnelig. Malte fyllingsdører med profilerte gerikter og eikenøtt-hengsler.	Opprinnelige dører har høy verneverdi og bevares uendret. Vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge som eksisterende. Endringer eller utskiftninger gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med vinyl. Nyere, malt fotlist av tre.	Vinylbelegget har lav verneverdi, men er omfattet av fredningen. Ødelagte områder kan erstattes med tilsvarende vinyl som eksisterende. Større endringer eller omlegging av gulvbelegget gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Hyller og eldre skapinnredning. Radiator.	Fast inventar er omfattet av fredningen, men nyere hylleinredning har lav verneverdi. Den eldre skapinnredningen vedlikeholdes med tilsvarende lakk som eksisterende. Utskifting eller endringer av fast inventar gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Moderne, rektangulære rasterarmaturer i himlingen.	Fastmontert belysning er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Montering av belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 3. etasje

NAVN: Kontor

FUNKSJON: KONTOR

ROM: 335

Nyere, profilert fotlist. Gulvet er belagt med linoleum.

Eldre radiator.

Himlingen er pusset og malt. Drager langs himlingen.

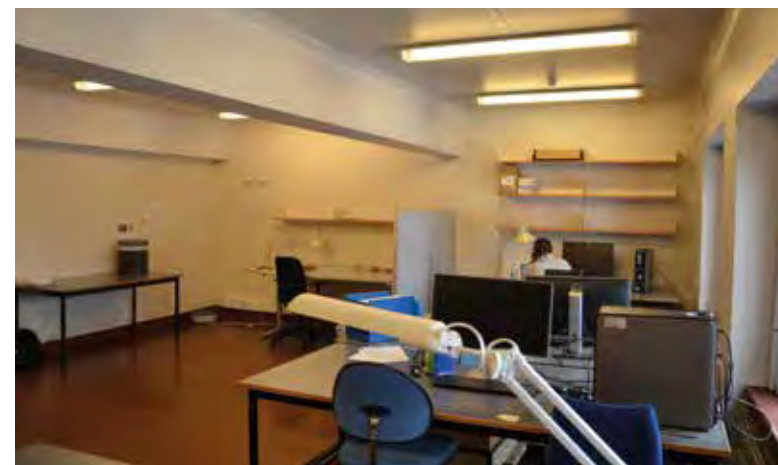
Døren ut til korridoren er trolig opprinnelig.

Rommet sett mot korridoren.

VERNEHENSYN

Rommet har trolig i stor grad bevart den opprinnelige hovedstrukturen, men overflater og innredning er nyere. Det er viktig å bevare den opprinnelige døren til korridoren, de eldre varevinduene med profilerte detaljer, de eldre radiatorene og rommets form.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling, dragere langs himlingen.	Himlingen vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vegger	Veggene er pusset og malt med nyere maling.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vinduer	Eldre varevinduer på innsiden av opprinnelige vinduer. Dyp vinduskarm av malt tre, profilert list i underkant av vinduskarm.	Vinduene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Dører	Dør til korridor er opprinnelig. Nyere gerikter, opprinnelige hengsler og vrider.	Den opprinnelige døren har høy verneverdi og beholdes uendret. Dørene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere linoleum. Nyere, profilerte fotlister av malt tre.	Ødelagt linoleum kan skiftes ut med tilsvarende som eksisterende ved behov. Større omlegging av gulv skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlist vedlikeholdes med oljemaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Fast inventar	To eldre radiatorer.	Fast inventar er omfattet av fredningen. Endringer eller utskifting skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere, rektangulære lysarmaturer i himlingen.	Nyere, fastmontert armatur er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 3. etasje

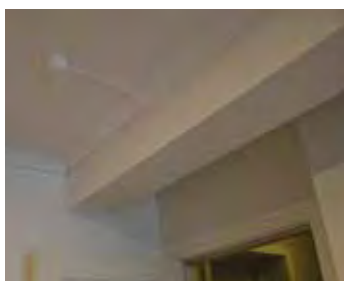
NAVN: Kontor

FUNKSJON: KONTOR

ROM: 336

Nyere fotlist og vaskelist. Gulvet er belagt med vinyl.

Himlingen er pusset og malt. Drager langs himlingen.

Eldre varevindu på innsiden av opprinnelig vindu.

Døren til korridoren

Eldre radiator

VERNEHENSYN

Rommet er preget av nyere overflater og innredning. Det er viktig å bevare de eldre varevinduene og døren til korridoren, som trolig er opprinnelig.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Drager langs himlingen.	Himlingen vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Lettvegg mot kontor 337.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vinduer	Eldre varevindu på innsiden av opprinnelig vindu.	Vinduene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Dører	Dør til korridor er trolig opprinnelig, men hengsler og gerikter er nyere.	Den opprinnelige døren har høy verneverdi og beholdes uendret. Dørene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl. Enkel, nyere fotlist av malt tre og smal, umalt vaskelist.	Ødelagt vinyl kan skiftes ut med tilsvarende som eksisterende ved behov. Større omlegging av gulv skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlist vedlikeholdes med oljemaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Fast inventar	Eldre radiator.	Fast inventar er omfattet av fredningen. Endringer eller utskifting skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere, rektangulær lysarmatur i himlingen.	Nyere, fastmontert armatur er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Annet	Parti av veggen under vinduet er murt ut, som en dyp vinduskarm. Pusset og malt med nyere maling.	Vedlikeholdes som øvrige vegger.

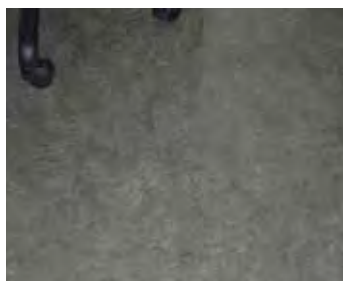

6 Katalog - interiør - 3. etasje

NAVN: **Kontor**

FUNKSJON: KONTOR

ROM: 337

Gulvet er belagt med nyere vinyl.

Nyere belysning i himlingen.

Himlingen er pusset og malt.

Døren til korridoren.

Eldre kjøkkeninnredning.

VERNEHENSYN

Rommet er preget av nyere overflater og innredning. Det er viktig å bevare de eldre varevinduene og døren til korridoren, som trolig er opprinnelig.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Drager langs himlingen.	Himlingen vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Lettvegg mot korridoren og kontor 336.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vinduer	Eldre varevinduer på innsiden av opprinnelige vinduer. Malt med nyere maling.	Vinduene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Dører	Dør til korridor er trolig opprinnelig, men har nyere hengsler og gerikter. Malt med nyere maling.	Den opprinnelige døren har høy verneverdi og beholdes uendret. Dørene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinylbelegg. Enkel, glatt fotlist av malt tre og smal, umalt vaskelist.	Ødelagt vinyl kan skiftes ut med tilsvarende som eksisterende ved behov. Større omlegging av gulv skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlist vedlikeholdes med oljemaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Fast inventar	Eldre kjøkkeninnredning av malt tre. Eldre radiator.	Fast inventar er omfattet av fredningen. Endringer eller utskifting skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere, rektangulær lysarmatur i himlingen.	Nyere, fastmontert armatur er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

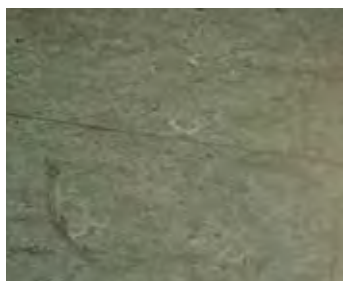

6 Katalog - interiør - 3. etasje

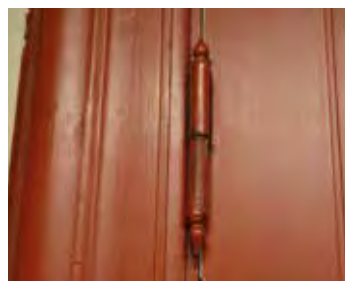
NAVN: Korridor

FUNKSJON: KORRIDOR

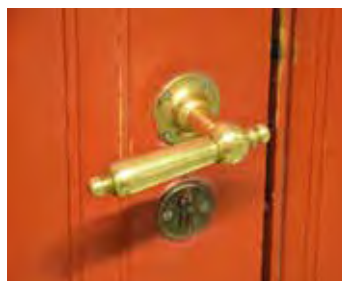
ROM: 338

Gulvet er belagt med vinyl.

Opprinnelige hengsler til døren.

Trolig original vrider til døren.

Korridoren er innredet med hyller.

Døren og geriktene er trolig opprinnelige.

VERNEHENSYN

Korridoren er preget av nyere innredning og overflater, men de opprinnelige dørene med originale hengsler, vridere og gerikter har høy verneverdi.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling.	Himlingen vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vegger	Veggene er pusset og malt med nyere maling.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Dører	Dørene til rom 335 og korridor 352 er opprinnelige. Dør til korridor 352 har opprinnelige gerikter, begge dørene har originale hengsler og vridere. Nyere, tofløyete ståldører i hver ende av korridoren.	Den opprinnelige døren har høy verneverdi og beholdes uendret. Dørene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende. Ståldører har lav verneverdi, vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl. Nyere, profilert fotlist av malt tre.	Ødelagt vinyl kan skiftes ut med tilsvarende som eksisterende ved behov. Større omlegging av gulv skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlist vedlikeholdes med oljemaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Fast inventar	Nyere, faste hyller og teknisk skap.	Fast inventar er omfattet av fredningen. Endringer eller utskifting skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere, rektangulær lysarmatur i himlingen.	Nyere, fastmontert armatur er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

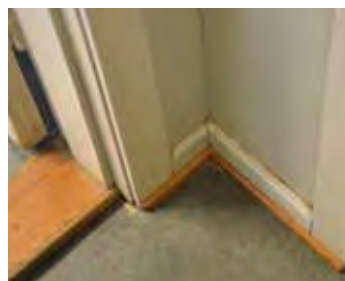
NAVN: **Korridor**

FUNKSJON: KORRIDOR

ROM: 352

Himlingen er pusset og malt med nyere maling.

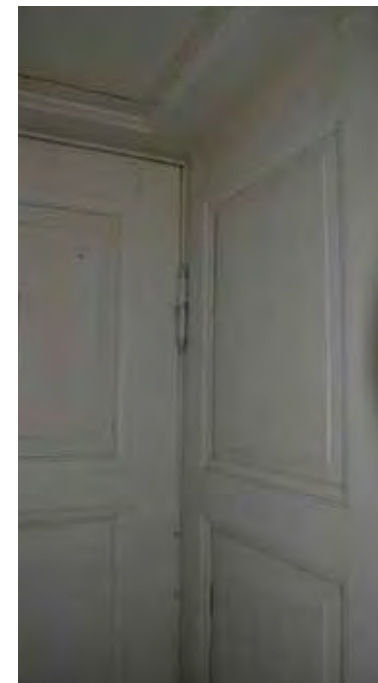
Nyere fotlist og vaskelist. Gulvet er belagt med vinyl.

Opprinnelige hengsler til døren.

Døren til trapperommet er opprinnelig.

Originale paneler rundt døren til trapperom.

VERNEHENSYN

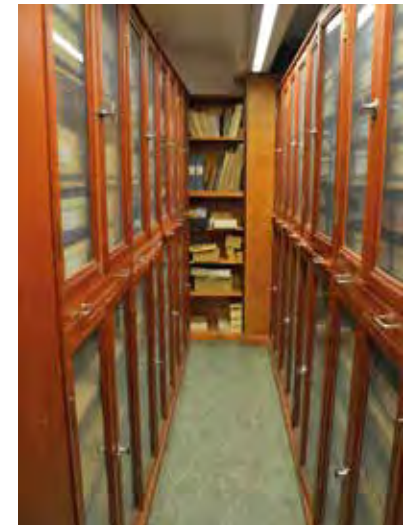
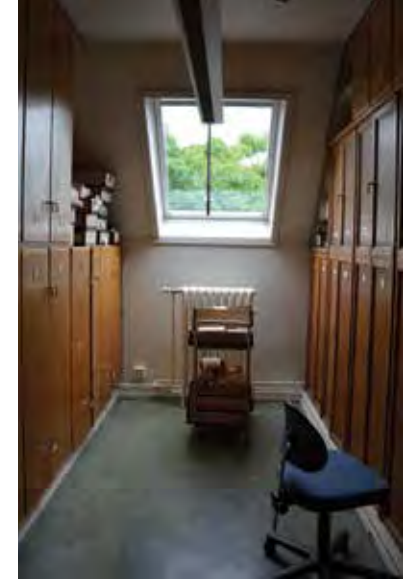
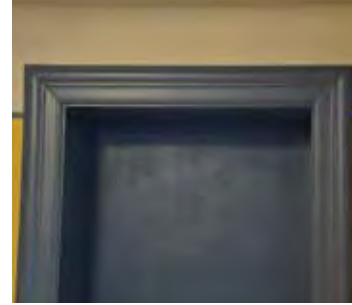
Rommet var trolig opprinnelig en del av et større rom, sammen med de to kontorene. Rommet er preget av nyere overflater og innredning, men de opprinnelige dørene med originale detaljer som hengsler, vridere, gerikter og paneler har høy verneverdi.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling.	Himlingen vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Vegger	Veggene er pusset og malt med nyere maling. Lettvegg mot kontorene.	Veggene vedlikeholdes med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Dører	Dør til korridor 338 er trolig opprinnelig, men geriktene er nyere. Dør mot bitrapp 316 er også trolig opprinnelig, med originale hengsler, vrider, gerikter og panel langs karmen. Dørene til kontorene er trolig opprinnelige, men gerikter og hengsler er nyere.	De opprinnelige dørene har høy verneverdi og beholdes uendret. Dørene vedlikeholdes med oljemaling, fortrinnsvis linoljemaling, i tilsvarende farge som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl. Enkel, glatt fotlist av malt tre og smal, umalt vaskelist.	Ødelagt vinyl kan skiftes ut med tilsvarende som eksisterende ved behov. Større omlegging av gulv skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlist vedlikeholdes med oljemaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Fast inventar	Nyere hyller og skap.	Fast inventar er omfattet av fredningen. Endringer eller utskifting skal gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	To nyere plafonder av glass i himlingen.	Nyere, fastmontert armatur er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - verneklasse 2

Interiør i verneklasse 2

VERNEHENSYN

En del av interiøret i Lids hus er vernet i verneklasse 2. Disse rommene har ikke tilsvarende søknadsplikt for endringer slik som i de fredete interiørene, men det kan likevel være opprinnelige elementer, bygningsdeler og planløsninger som har høy verdi og som bør bevares. Større endringer og utskiftinger bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 1. etasje - verneklasse 2

NAVN: Kontor og laboratorium

**FUNKSJON: KONTOR OG
LABORATORIUM**

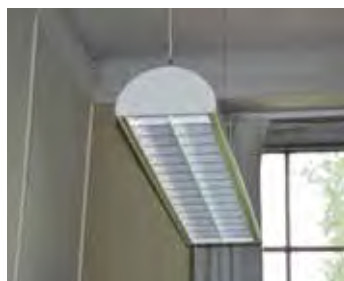
ROM: 110 + 110B + 110C

Himlingen er pusset og malt, trolig som opprinnelig.

Gulvene er belagt med nyere vinyl.

Nyere pendelbelysning

Laboratorium

Laboratorium

VERNEHENSYN

De tre rommene var opprinnelig inndelt i to rom, hvor eksisterende rom 110B og 110C var kontor for professoren, og rom 110 var laboratorium, slik det også er i dag. Det er viktig at den gjenværende, opprinnelige planløsningen bevares, samt opprinnelige overflater og elementer som dører med originale detaljer.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Nyere lettvegg er trolig platekledd og malt.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Trolig opprinnelig fyllingsdør med originale detaljer til rom 110 og 110C. To nyere dører til rom 110B.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Eldre hyller og skap, radiator/radiatorskjerm. Nyere kjøkkeninnredning på laboratoriet.	Innredningen er ikke opprinnelig og har lav verneverdi. Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelbelysning med rektangulære rasterarmatur.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

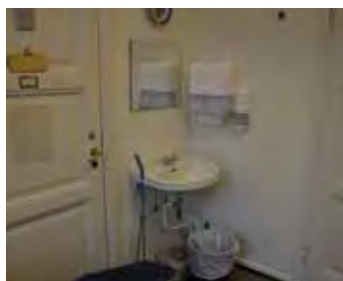

6 Katalog - interiør - 1. etasje - verneklasse 2

NAVN: Kontor og ekspedisjon

FUNKSJON: KONTOR

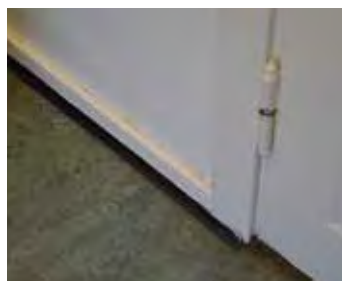
ROM: 112 + 112B + 112C

Nyere sanitærrinnredning og garnityr i rom 112.

Pendelbelysning i himlingen i alle rommene.

Gulvene er belagt med nyere vinyl.

Eldre, malt fyllingsdør

Rom 112C mot 112B og trapperommet

VERNEHENSYN

Opprinnelig var de tre rommene inndelt i to rom, hvor dagens rom 112C og 112B var i bruk til bibliotek, mens rom 112 var arbeidsrom. Det er viktig å bevare den gjenværende, opprinnelige planløsningen, og elementer som dører med originale detaljer som hengsler og gerikter.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Nyere lettvegg er trolig platekledd og malt.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Trolig opprinnelige dører fra trapperom/korridor og til kontorene, samt dørene mellom rommene, bortsett fra dør til 112C, som antakelig er en kopi. Trolig originale detaljer som hengsler og gerikter.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Endring av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere hyller og skap, radiatorer. Servant av porselen i rom 112C og 112.	Innredningen er ikke opprinnelig og har lav verneverdi. Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelbelysning med rektangulære rasterarmatur.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 1. etasje - verneklasse 2

NAVN: Kontor

FUNKSJON: KONTOR

ROM: 114A + 114B

Kontor 114A

Kontor 114B

VERNEHENSYN

De to rommene var opprinnelig ett rom, i bruk av assistentene. Det er viktig å bevare den planløsningen og opprinnelige elementer som dører med originale detaljer som hengsler og gerikter.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Nyere lettvegg mellom de to kontorene er trolig platekledd og malt.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Døren mellom korridoren og rom 114A er trolig opprinnelig, med originale detaljer. Dør til rom 114 B er en eldre finérdør, trolig fra 1950–1960-tallet.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Hyller, skap og radiator/radiatorskjerm. Servant av porselen i rom 114A.	Innredningen er ikke opprinnelig og har lav verneverdi. Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelbelysning med rektangulære rasterarmatur.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

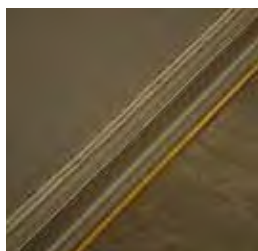
NAVN: Korridor

FUNKSJON: KORRIDOR

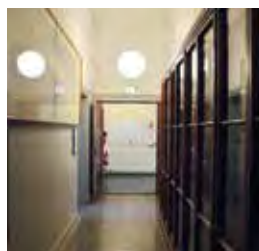
ROM: 151

Korridoren sett mot vestibylen. Nyere pendelbelysning i himlingen. Eldre skap med glass i dørene.

Gulvet er belagt med nyere vinyl.

Korridoren sett mot trapperommet.

VERNEHENSYN

Korridoren som går mellom vestibylen og trapperommet har bevart sin opprinnelige utforming og er godt bevart. Døråpninger, overflater og den høye himlingen er trolig som opprinnelig, og det er viktig at dette bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt med nyere maling.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget.
Dører	Trolig opprinnelige dører til rom 103A, 112B, 114A. Dør til rom 150 er trolig opprinnelig, men har blitt restaurert til brannør, trolig nyere hengsler og vrider her. Nyere dør fra korridor til vestibyle, og ståldør innenfor.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere brannskap og utslagsvask av stål. Eldre, faste skap av tre, med glass i skapdørene.	De nye elementene har lav verneverdi. Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelbelysning med opale glasskuler.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 1. til 4. etasje - verneklasse 2

NAVN: Trapperom

FUNKSJON: TRAPPEROM

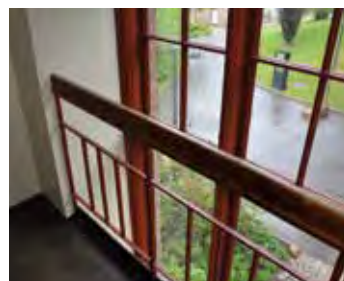
ROM: 150 + 250 + 350 + 457

Håndlist av tre, rekkverk av malt stål.

Støpte trinn med tilslag av småstein.

Rekkverk tilsvarende som i trappen, foran vindu ved repos.

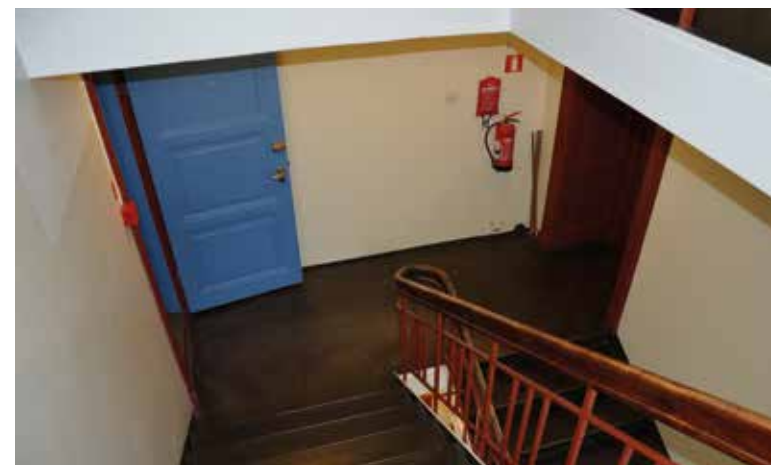
Øverste repos i 4. etasje

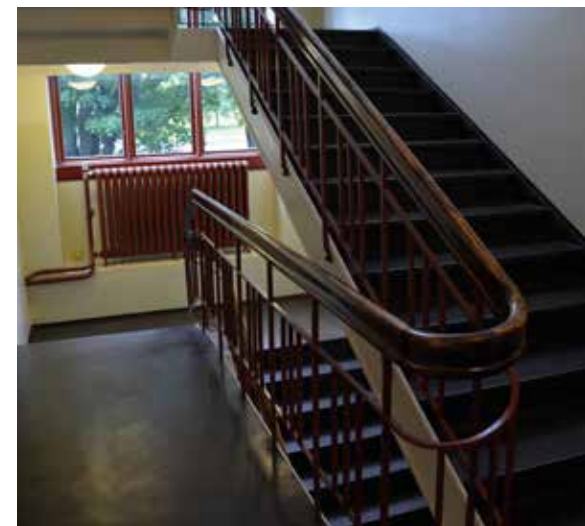
Trapperommet sett ned til 1. etasje.

VERNEHENSYN

Trapperommet har trolig bevart den opprinnelige utformingen, døråpningene i hver etasje og overflater. Det er viktig at trapperommet og elementer som rekkverk, håndlist og beslag bevares uendret.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt med nyere maling.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget.
Dører	Dørene til de ulike rommene i 1. til 4. etasje er trolig opprinnelige, og har originale og nyere detaljer som vrider. Enkelte dører har blitt omgjort/tilpasset til branndører.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet på repos mellom etasjene er av tilsvarende materiale som på trappetrinnene.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Trappeløp fra 1. til 4. etasje. Ytre vange av malt stål, rekkverk av malt stål, håndløper av lakkert tre. Støpte trinn, med aluminiumsbeslag på trap-penese.	Innredningen er ikke opprinnelig og har lav verneverdi. Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere belysning med opale glasskuler og nyere plafonder.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

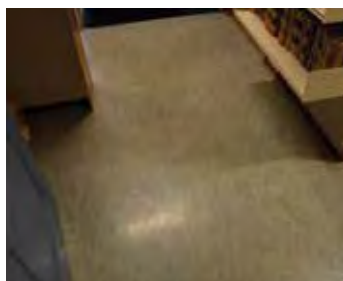

6 Katalog - interiør - 2. etasje - verneklasse 2

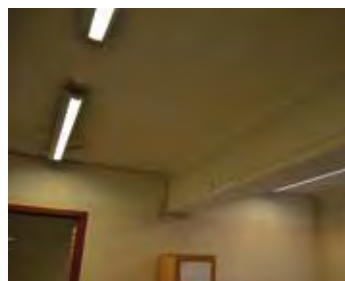
NAVN: Kontor og lager

FUNKSJON: KONTOR OG LAGER

ROM: 201 + 203 + 223B

Gulvene er belagt med nyere vinyl.

Himlingen er pusset og malt, betongdrager i taket.

Detalj fra de eldre varevinduene.

Kontoret er innredet med nyere hyller.

Dør fra pauserom og inn til kontor 201.

VERNEHENSYN

De tre rommene var opprinnelig ett rom, i bruk til oppbevaring av herbarier. Det er viktig at den opprinnelige planløsningen og elementer som original dør med detaljer som gjeriker og hengsler bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre. Malte dragere av betong.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Nyere lettvegg er trolig platekledd og malt.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Dør mellom rom 201 og 222 er trolig opprinnelig, men glassfeltet øverst i dørbladet er trolig nyere. Dør til rom 223B kan være en kopidør, da det opprinnelig ikke var et rom her, slik det er i dag. Geriktene rundt døren er nyere, enkle av malt tre.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Hyller, skap, skuffer. Radiator.	Innredningen er ikke opprinnelig og har lav verneverdi. Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere belysning med rektangulære rasterarmatur.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 2. etasje - verneklasse 2

NAVN: Kontor og korridor

**FUNKSJON: KONTOR
OG KORRIDOR**

**ROM: 219 + 221 + 223
+ 224 + 225 + 226**

Gulvbelegg av vinyl og nyere, malt fotlist og lakkert vaskelist.

Moderne, rektangulær belysning på alle kontorene.

Eldre, malt radiator på kontorene.

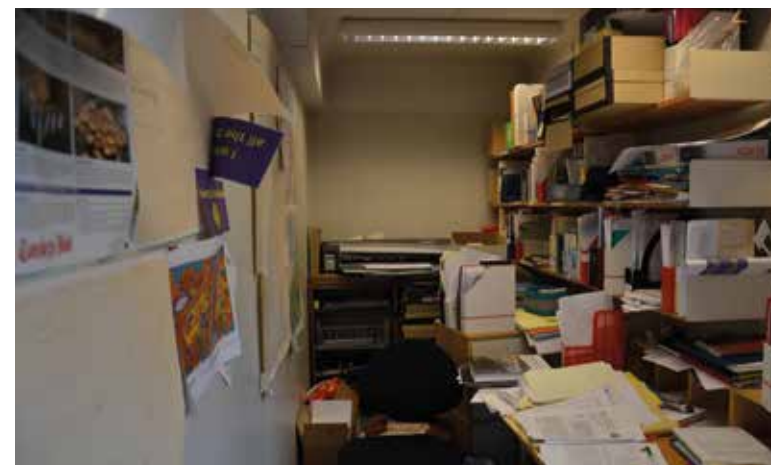
Kontoret er preget av nyere innredning.

Eksempel på kontor

VERNEHENSYN

Kontorene og korridoren var opprinnelig ett rom, i bruk for de morfologiske samlinger. Det er viktig at den opprinnelige planløsningen og elementer som dører med originale detaljer som gerikter og hengsler blir bevart.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er kledd med plater eller pusset og malt med nyere maling. Betongdrager.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	De opprinnelige ytterveggene og innvendige bæreveggene er pusset og malt. Nyere lettvegger mellom kontorene og korridoren er trolig platekledd og malt.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Døren mellom korridor og trapperom er antakelig opprinnelig, men øvrige dører er trolig kopier, da dette opprinnelig var ett stort rom og ikke inndelt i flere mindre kontorer.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Hyller, skap og radiator på kontorene.	Innredningen er ikke opprinnelig og har lav verneverdi. Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere belysning med rektangulære rasterarmatur.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

**NAVN: Kontor, pauserom
og kjøkken**

**FUNKSJON: KONTOR, PAUSEROM
OG KJØKKEN**

ROM: 220 + 222 + 222A

Gulvet er belagt med vinyl, fotlist av tre.

Malt fyllingsdør fra pauserom til trappe-rom.

Tidligere døråpning er benyttet som lagringsplass.

VERNEHENSYN

De to rommene var opprinnelig innredet til arbeidsrom. Rom 220 har bevart den opprinnelige hovedstrukturen, mens utformingen av det store rommet har endret seg noe. Det er viktig den gjenværende, opprinnelige planløsningen og opprinnelige elementer som dører med originale detaljer som gerikter og hengsler, søyler og overflater bevares.

Eldre, sprosdedelte varevinduer

Pauserommet mot rom 220 og trapperommet

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre. Malt drager av betong.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt med nyere maling.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Døren mellom pauserom og trapperom og døren til kontoret er trolig opprinnelige, med originale detaljer som hengsler.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Eldre vitrineskap, nyere kjøkkeninnredning. Hyller og skuffeseksjon på kontoret.	Innredningen er ikke opprinnelig og har lav verneverdi. Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere plafonder i kjøkken og pauserom. Nyere, rektangulære rasterarmatur på kontoret.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 3. etasje - verneklasse 2

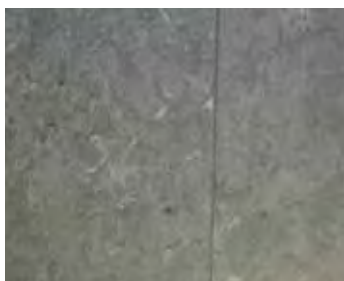
NAVN: Magasin og kontor

**FUNKSJON: MAGASIN OG
KONTOR**

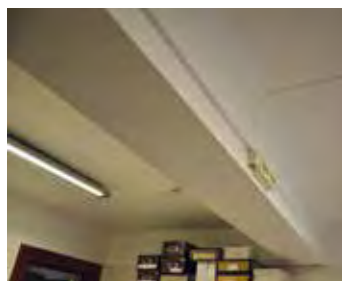
ROM: 331 + 332 + 333 + 334

Eldre, malt radiator

Gulvene er belagt med vinyl

Drager av betong i himlingen

Kontor med moderne innredning

Rom 331 mot rom 329 magasin

VERNEHENSYN

De fire rommene var i sin tid inndelt i to rom, hvor dagens rom 331 har bevart sin opprinnelige utforming. De øvrige rommene var opprinnelig ett rom i bruk til oppbevaring av herbarier. Det er viktig at den gjenværende, opprinnelige planløsningen og elementer som dører med originale detaljer som gerikter og hengsler blir bevart.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre. Malt drager av betong.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftninger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Nyere lettvegg er trolig platekledd og malt.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Dør til rom 331 fra 332 er eldre, men hengslene tilsier at døren ikke er opprinnelig. Kan være skiftet. Dørene til kontorer 333 og 334 er nyere kopier. Dør til trapperommet er trolig opprinnelig. Dør mellom 332 og 338 er antakelig en opprinnelig dør som har blitt omgjort til brannør.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftninger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Hyller, skap i magasinene med glass i skapdørene. Radiator.	Større endringer eller utskiftninger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere belysning med rektangulære rasterarmatur i alle rom.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 4. etasje - verneklasse 2

NAVN: Magasin, korridor og WC

**FUNKSJON: MAGASIN, KORRIDOR
OG WC**

ROM: 401 + 402 + 403

425 + 444 + 456

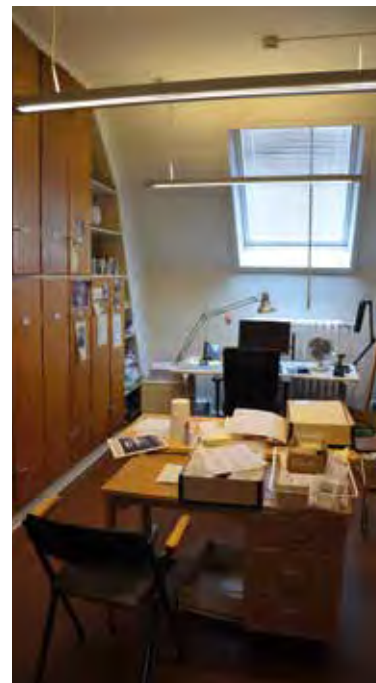
Trolig opprinnelige hengsler til rom 401.

Gulvene er belagt med eldre linoleum.

Eldre skapinnredning i magasin 425.

Magasin med eldre og nyere oppbevaring.

Moderne sanitærrinnredning og garnityr.

VERNEHENSYN

Den eksisterende planløsningen er i stor grad som den opprinnelige, med noen endringer av WC og en sammenslåing av to rom mot øst som danner dagens rom 425. Det er viktig at den gjenværende, opprinnelige planløsningen og elementer som magasininnredning, dører, hengsler og gerikter blir bevart.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Ytterveggene og bærende innervegger er pusset og malt. Lettvegger er trolig platekledd og malt.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Dørene til alle rommene er trolig opprinnelige, med originale detaljer.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere sanitærinneordning og garnityr på WC. Skap, hyller og radiatorer i øvrige rom.	Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelbelysning med rektangulære rasterarmatur og opale glasskuper. Fastmonterte, rektangulære armaturer.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 4. etasje - verneklasse 2

**NAVN: Kontor, BK,
laboratorium, og korridor**

**FUNKSJON: KONTOR, BK,
LABORATORIUM, KORRIDOR**

**ROM: 406 + 409 + 415 + 448 + 448B
450 + 451 + 453 + 545**

Kontor 451

Gerikter rundt døråpning til rom 448.

Fotlist av malt tre

Lager 448B

Korridoren er innredet med eldre skap.

VERNEHENSYN

Opprinnelig var det ett stort rom der dagens kontorer og laboratorium er innredet. Det er viktig å bevare de gjenværende elementene av den opprinnelige planløsningen, samt elementer som opprinnelige dører med detaljer som gerikter og hengsler.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Ytterveggene og bærende innervegger er pusset og malt. Nyere lettvegger er trolig platekledd og malt.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	De fleste dørene er trolig kopier av opprinnelige dører, da denne delen av etasjen opprinnelig var ett stort rom. Dørene til korridor og trapp/BK er antakelig opprinnelig.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl, trolig eldre linoleum i korridoren.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Skapinnredning, hyller. Radiator.	Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelbelysning med rektangulære rasterarmatur og opale glasskuper. Fastmonterte, rektangulære armaturer.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

NAVN: Gang og kontor

FUNKSJON: GANG OG KONTOR

ROM: 410 + 452

Kontoret sett mot gangen.

Gangen foran kontoret sett fra korridoren.

VERNEHENSYN

De to rommene har i stor grad bevart den opprinnelige utformingen, men fremstår ellers som nye, med moderne innredning og overflater. Det er viktig å bevare den opprinnelige planløsningen, dessuten elementer som dører, gerikter og hengsler.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt. Lettveggene er trolig platekledd og malt.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Dørene er trolig opprinnelige, men kan også være kopier fra innredningen på 1950-tallet. Tilhørende originale detaljer.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Hyller og radiator.	Innredningen er ikke opprinnelig og har lav verneverdi. Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelbelysning med rektangulære rasterarmatur og opale glasskuper.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

NAVN: **BK**

FUNKSJON: ETASJEREPOS

ROM: 412

Rommet på toppen av trappen, dør til korridoren til venstre.

Gulvet er belagt med vinyl.

VERNEHENSYN

Rommet øverst i trappen er trolig bevart slik det opprinnelig ble utformet, men har moderne elementer som vinylgulv og plafond i himlingen. Det er viktig å bevare den opprinnelige hovedstrukturen og den originale døren til korridoren med tilhørende detaljer.

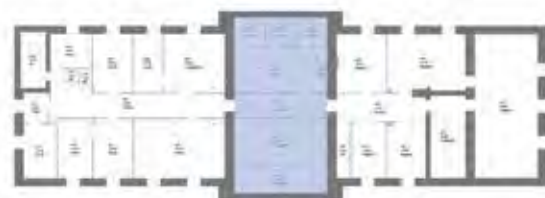
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt med nyere maling. Malt taklist av tre.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftninger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt med nyere maling.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget.
Dører	Døren er trolig opprinnelig, med tilhørende originale detaljer.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftninger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere plafond festet i skråvegg/himling.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 4. etasje - verneklasse 2

NAVN: Lager, magasin og korridor

FUNKSJON: LAGER, MAGASIN OG KORRIDOR

ROM: 420 + 421 + 422 + 423 + 445 + 446 + 447 + 455

Lager 420 med hylleinnredning.

Lager 421

Gulvet i rom 446 er belagt med vinyl.

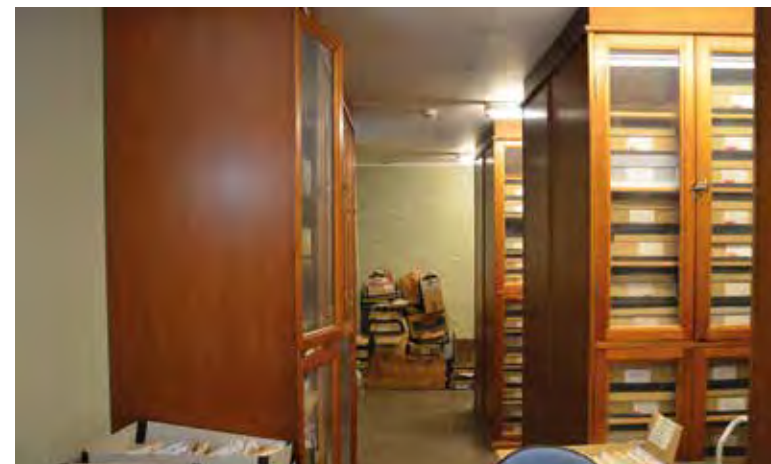
Lager 445

Korridor 455

VERNEHENSYN

Opprinnelig var denne delen av etasjen ett stort rom, men har i ettertid blitt inndelt i flere mindre magasinrom og lager. Det er viktig å bevare den gjenværende opprinnelige hovedstrukturen og elementer som den synlige konstruksjonen og teglveggene.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Magasiner: Himlingen er kledd med nyere, malte plater. Smal, malt taklist av tre. Lager: Takkonstruksjon, undertak. Umalt tre. Korridor: Himlingen er pusset og malt med nyere maling.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med puss og maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Ytterveggene er pusset og malt. Nyere lettvegger mellom lager, magasin og korridor er trolig platekledd og malt.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Fyllingsdører med speil og glatte dører av finér. Opprinnelig var denne delen ett rom, så både finérdørene og fyllingsdørene er trolig fra 1950–1960-tallet.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl, trolig eldre linoleum i korridoren.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftinger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Hyller, skapinnredning i magasinene. Tekniske skap på lager. Panelovn.	Større endringer eller utskiftinger som fører til inngrep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelbelysning med rektangulære rasterarmatur og opale glasskuper. Fastmonterte, rektangulære armaturer.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

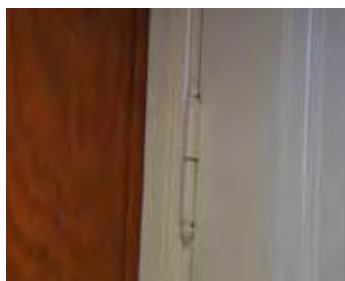

6 Katalog - interiør - 4. etasje - verneklasse 2

NAVN: **Magasin**

FUNKSJON: MAGASIN

ROM: 427

Opprinnelige hengsler på døren.

Detalj fra magasinskapene.

Gulvet er belagt med eldre linoleum.

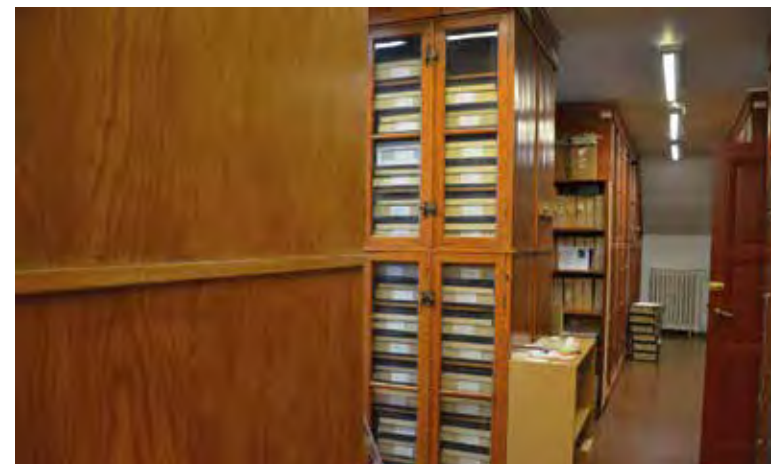
Dør til rom 425

Skapinnredning fra gulv til tak.

VERNEHENSYN

Rommet har bevart den opprinnelige utformingen, som ble innredet til den morfologiske samlingen. Det er viktig at denne hovedstrukturen bevares, samt magasininnredning, dører, gerikter og hengsler.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er kledd med nyere, malte plater.	Det anbefales å vedlikeholde himlingen med maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Større utskiftninger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Veggene er pusset og malt med nyere maling.	Det anbefales å vedlikeholde pussete vegger med puss og maling som er særlig egnet for underlaget. Nyere lettvegger vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Dører	Døren til trapperommet og døren til rom 425 er begge trolig opprinnelige, med tilhørende detaljer. Døren til trapperommet har blitt omgjort til brann-dør.	Opprinnelige dører har høy verneverdi, og det anbefales å bevare dørene og detaljer uendret. Dørene bør vedlikeholdes med linoljemaling. Nyere dører har lav verneverdi. Utskifting av dører bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Gulvet er trolig belagt med eldre linoleum.	Det anbefales å erstatte ødelagt gulvbelegg av vinyl eller linoleum med tilsvarende som eksisterende. Større utskiftninger og endringer bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Skapinnredning og hyller. Radiator.	Større endringer eller utskiftninger som fører til inn-grep i opprinnelige elementer, bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere fastmonterte, rektangulære armaturer.	Nyere belysning har lav verneverdi. Utskifting eller montering av ytterligere belysning bør gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

7 Historikk

7.1 | BAKGRUNN

Da Det Kongelige Frederiks Universitet ble opprettet 2. september 1811 av kong Frederik 6., var en lang kamp for eget norsk universitet endelig over. Den dansk-norske kongen hadde lenge tviholdt på prinsippet om at utdannelsen skulle være sentralisert i København. Han fryktet at et eget norsk universitet ville skape splid mellom de to landene. Det Kongelige Selskab for Norges Vel med Grev Wedel Jarlsberg i spissen klarte likevel å overbevise kongen om at hans godkjenning tvert imot ville befeste hans popularitet. Den 2. september 1811 ble «Det Kongelige Frederiks Universitet» stiftet. Universitetet åpnet i 1813, og bare ett år senere erklærte Norge seg som selvstendig stat.

Hvor skulle universitetet ligge? I utgangspunktet var tanken at Kongsberg skulle bli Norges nye universitetsby. Der lå Bergseminaret, og man ville kunne dra nytte av allerede etablerte lærerkrefter. Kort tid etter ble beslutningen omgjort, og valget falt på Christiania. En by med etablert sykehus ga nemlig muligheter for også å gjennomføre medisinstudier. Både tomtevalg og planlegging tok lang tid, de første årene holdt universitetet til i leide lokaler.

Kongen kjøpte inn gården Tøyen/Kjølberg og gav den som byggeplass for universitetet, men av ulike årsaker ble plasseringen på Tøyen vurdert som uhensiktsmessig. Det var ikke før på slutten av 1800-tallet og begynnelsen på 1900-tallet at Tøyen med Botanisk hage ble aktuell som sted for utbygging av universitetets nye museumsbygninger.

7.2 | PLANLEGGING OG PROSJEKTERING

Da universitetsanlegget ved Karl Johans gate ble anlagt på midten av 1800-tallet, hadde universitetets museer tilhold her. Etter noen tiår ble plassmangelen for stor, og man begynte å planlegge byggingen av de naturhistoriske museumsbygningene. Det ble nedsatt en plankomité for arbeidet i 1899, og Waldemar Christopher Brøg-

Tegning av bygningens hovedfasade mot vest. Foto av opprinnelig tegning, Nasjonalbiblioteket

ger var leder av komitéen. I arbeidet med de nye museumsbygningene var det arkitekt Holger Sinding-Larsen som stod sentralt, i samarbeid med Brøgger og professor i botanikk, Nordal Wille.

I 1902 reiste de tre sammen på studiereise, de besøkte museer i Frankrike, Tyskland og England, og de var også i København. De kom fram til at museene skulle ligge på Tøyen. Som et av flere argumenter ble folkeopplysningen trukket fram for valg av plasseringen av museumsbygningene. Universitetet hadde allerede etablert sin virksomhet der, ved å legge Botanisk hage dit i 1814. De første utstillingsveksthusene ble bygd alt i 1817–1819. Nye veksthus ble reist i 1868–76, det er disse som fremdeles står.

Man sammenlignet plasseringen med *Jardin des Plantes* i Paris, hvor man også har et naturhistorisk museum plassert i en botanisk hage. Alternativer som Bygdøy og ved Uranienborg kirke ble først foreslått, men forkastet. Et annet argument var at universitetet allerede hadde flere eiendommer på Tøyen, og en plassering her ville føre til økte verdier på eiendommene i området. Dette ville komme godt ut ved salg av eiendommer som skulle stå for finansieringen av fremtidige prosjekter.

Ikke siden sentrumsanlegget på Karl Johan hadde universitetet hatt en lignende ekspansjon. En slik ekspansjon ville vise hvilken betydning universitetet hadde, og hvor stor samfunnsrolle det spilte.

Planleggingen av de nye bygningene skjedde i en tid da det var store økonomiske utfordringer, og i samfunnet generelt var det økonomiske nedgangstider i tiden rundt århundreskiftet. Det ble opprettet et fond, hvor finansieringen kom fra tomtosalg som universitetet gjorde. De hadde eiendommer i sin portefølje som de hadde eid siden begynnelsen av 1800-tallet, da universitetet ble opprettet.

Bygningens hovedfasade mot vest. Foto: MUV/UiO

Museumsbygningene tok utgangspunkt i et tysk museumsprinsipp, hvor planløsningen er separate utstillingssaler, studiesamlinger og magasiner. Formspråket er en blanding av "skandinaviske, nybarokke former og østerriksk jugendstil med trekk fra Arts & Craft".

Museumsbygningene på Tøyen skilte seg fra andre av universitetets museumsbygninger, som Historisk museum i sentrum, dette var hovedsakelig tilrettelagt som en utstillingsbygning. På Tøyen var bygningene mer sammensatt, med flere funksjoner knyttet til det vitenskapelige arbeidet, i tillegg til undervisning og samlingsforvaltning.

Innvendig i bygningene var interiørene lyse. Det var pussete vegger, himlinger og søyler. Det var også bruk av stein innvendig. På veggene var det dessuten en del bruk av brystninger av treverk, samt utstillingsmontre og faste benker. Det var et fokus på at materialene som ble brukt, skulle være norske. Møbler og lysekroner var også tegnet av Sinding-Larsen. De store vinduene gjorde at det strømmet inn mye naturlig lys, på den måten sparte man på utgiftene til belysning.

7.3 | BOTANISK MUSEUM

Botanisk museum ble opprettet i 1863, og i 1915 kunne samlingene flyttes til et eget bygg på Tøyen. Museet rommer store herbariesamlinger og en studiesamling av botaniske objekter. Samtidig som museet ble oppført, ble også området rundt museet innlemmet i hagen, men det ble ikke opparbeidet før i 1926–1930.

Botanisk museum ble bygd i 1913 etter tegninger av arkitekt Holger Sinding-Larsen. Bygningen ble oppført i tidlig jugendstil/nordisk nybarokk. Sokkeletasjen og inngangspartiene er av granitt, og hovedinngangen er dekorert. Det tok to år å ferdigstille interiøret, bygningen åpnet derfor ikke før i 1915. Bygningen er oppført

Bygningen til Botanisk museum er oppkalt etter ekteparet Lid. Johannes Lid (1886–1971) var ansatt som konservator ved Botanisk museum fra 1919 til 1956. Dagny Tande Lid (1903–1998) var botanisk illustratør. Hun var knyttet til Botanisk museum i flere omganger med illustrasjonsarbeider.

med armert betong i søyler og etasjeskiller. Fasadene er teglvegger med sementpuss lagt i et sirkelformet mønster. Vinduene er mindre enn på de andre bygningene. Bygningen har et fremskutt midtparti med et buet inngangsfelt. I vestibylen er det en himling av krysshvelv, og de pussete veggene har brystpanel med speil. Gulvet har natursteinsfliser. Herbarieskapene ble laget av treverk fra hyllene i det gamle Domus Bibliotheca på Karl Johan.

Vestibylen går over to etasjer, den indre delen er hevet med fem trappetrinn. I bakre del, som opprinnelig var en del av vestibylen, var det tidligere en skuehall. I 2. etasje var det opprinnelig et stort kontor over to etasjer, med galleri på tre sider. I 1. til 3. etasje var det på nordsiden av vestibylen saler opprinnelig for studieutstillinger og herbariesamlinger.

Den sydlige delen av bygningen inneholdt opprinnelig assistent- og professorkontorer med tilhørende laboratorier, morfologiske samlinger og herbarier. Etasjene, og loftet, som tidlig ble innredet, benyttes i dag til kontor- og laboratoriearealer. Bygningen har to trapper, én i nordøstlige hjørne og én i syddelen av bygningen.

Opprinnelig var det vaktmesterleilighet, laboratorium, fyrrum og magasiner i kjelleren. Over hovedetasjen ble det innredet til kontorer, laboratorium, bibliotek og herbariesamlinger. På loftet var det studie- og samlingsrom med overlys fra takvinduene.

(Tekst fra NHM sine nettsider)

7.4 | HOLGER SINDING-LARSEN (1869–1938)

Holger Sinding-Larsen var i årene 1885–89 elev ved Kristiania Tekniske Skole, før han hadde et opphold i fødebyen Kristiania, hvor han praktiserte som arkitekt. Der utførte han blant annet en fasadeforandring i Kongens gate 8 (1891) og et kaffebrenneri i Urtegaten 31 (1891). I årene 1892–93 studerte Sinding-Larsen

Museet sett fra syd. Geologisk museum skimtes i bakgrunnen mellom trærne. Årstall og fotograf er ukjent. Foto: MUV/UiO

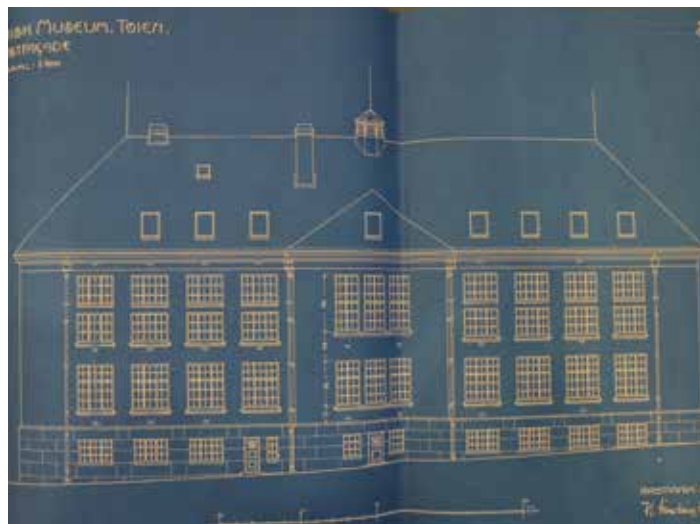
ved Technische Hochschule Charlottenburg i Berlin under profesorene Otzen og Jacobsthal. I 1893 var han assistent hos arkitekt Johannes Vollmer, før han igjen vendte hjem til Kristiania. Han gjennomførte deretter en rekke studiereiser i inn- og utland, blant annet til Spania, Italia, Hellas og Storbritannia. Fra 1897 hadde han selvstendig praksis i Kristiania.

Sinding-Larsen utarbeidet også tegninger for ferdighus fra Strømmen Trævarefabrik. Flere av disse ble oppført langs Holmenkollbanens trasé (1896–1900). Dessuten utførte han sammen med arkitekt Heinrich Jürgensen det konkurransenutkastet til Vålerengen kirke (1893) som vant, men var utførende arkitekt alene (1899–1902).

År 1900 utførte arkitekt Sinding-Larsen den norske paviljongen ved Verdensutstillingen i Paris, et bidrag i enkel dragestil, som ble belønt med gullmedalje. Mange av hans tidlige arbeider er påvirket av arkitekt Herman Schirmer og hans oppmålingstegninger fra Norge.

Like etter århundreskiftet tegnet Sinding-Larsen flere kirkebygg: Gjøfjell kapell på Nesodden (1900, enkel, nasjonal trestil), Holmenkollen kapell (1903), Eidsfoss kirke, Hof (1904) og Siggerud kirke (1905). I denne perioden tegnet han også Ullensaker herredshus (1901, kraftig ombygd i 1923), Restaurantbygningen ved Norsk Folkemuseum (1901), to villaer for juvelérfamilien David-Andersen i Ullernveien 5 og 9 (1903) og De Heibergske Samlinger – Sogn Folkemuseum, Amla, Kaupanger (1905).

Så fulgte en periode der Sinding-Larsen utførte en rekke arbeider for Universitetet i Kristiania, hvor han var fastlønnet som tilsynshavende arkitekt og bygningsinspektør i årene 1907–24. Blant disse er Zoologisk Museum, Tøyen (1904–08), Universitetets nye aula (1909–11, sammen med Harald Bødtker), Universitetsbiblioteket (nå Nasjonalbiblioteket) – det regnes som hans viktigste ar-

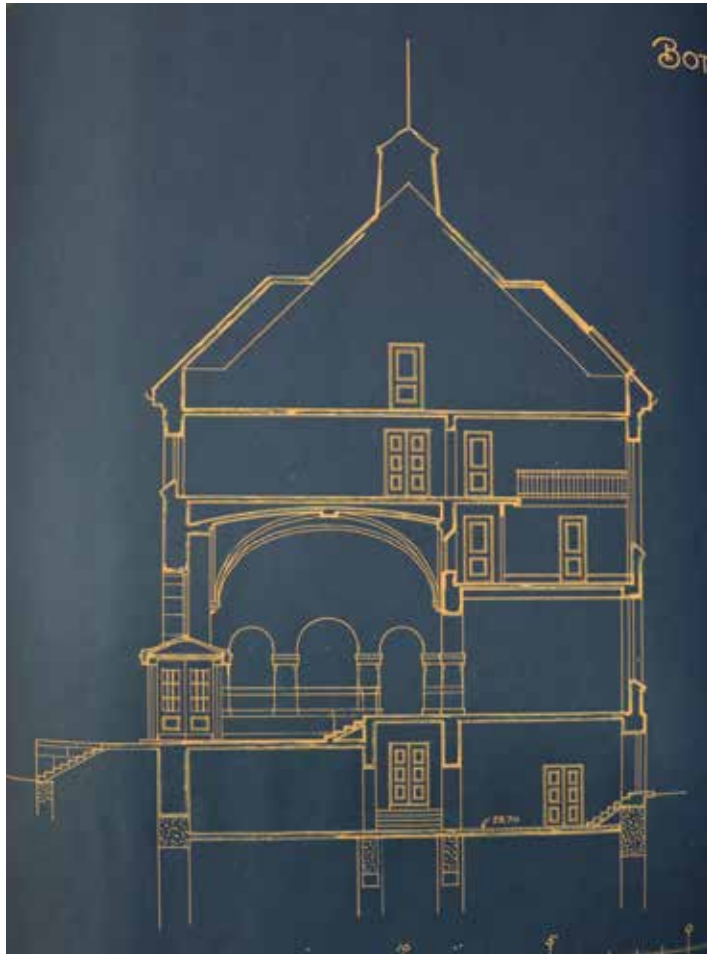

Facade mot øst. Fotoutsnitt av opprinnelig tegning av Holger Sinding-Larsen, mars 1912. Tegning fra Nasjonalbiblioteket

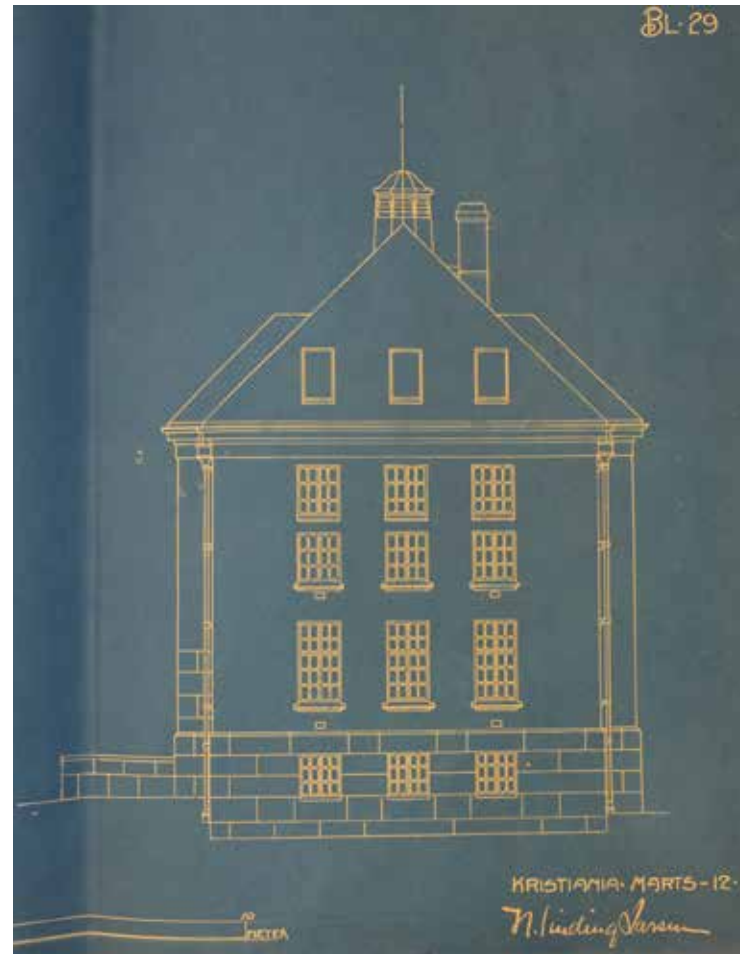
beid (1909–13), Mineralogisk og paleontologisk museum (1911) og Botanisk Museum (1915), samt en rekke tilbygg og forandringer.

Parallelt med arbeidene for universitetet deltok Sinding-Larsen i årene 1905–22 i restaureringskomiteen for Akershus slott, hvor han foretok arkeologiske undersøkelser og med tiden også ledet restaureringsarbeidet. Han har blant annet gitt Romerikstårnet og nordfløyen deres nåværende utseende. Han utga flere bøker og artikler om sine undersøkelser og gjenreisingsarbeidet.

Foruten disse krevende engasjementene, utførte Sinding-Larsen en rekke privatbygg og offentlige arbeider, for det meste villaer. Eksempelvis Grimelundsveien 8 for Emanuel Vigeland (1907, assistert av Gudmund Hoel), museumsbygning ved Norsk Folkemuseum (1907), Grimelundsveien 4 (1909).

Snitt gjennom vestibylen. Fotoutsnitt av opprinnelig tegning av Holger Sinding-Larsen, mars 1912. Tegning fra Nasjonalbiblioteket

Fasade mot syd. Fotoutsnitt av opprinnelig tegning av Holger Sinding-Larsen, mars 1912. Tegning fra Nasjonalbiblioteket

*Potetdyrking under krigen.
Stabler av torv i bakgrunnen
til fyring. 1940–1945.
Foto: MUV/UiO*

Holger Sinding-Larsen grunnla i 1891 Yngre Arkitekters Forening, og var i 1906 medstifter av Kristiania Arkitektforening. Han fungerte som lærer ved Statens Håndverks- og Kunstindustriskole, og bidro flere ganger ved Høstutstillingen. Han ble ridder av den svenske Vasaordenen, offiser i det franske Akademi, fikk Kongens fortjenestemedalje i gull, og ble dessuten belønnet med sølvmedalje i den olympiske konkurransen i Antwerpen i 1920.

(Teksten er hentet fra arkitekturhistorie.no)

7.5 | OVERSIKT OVER ENDRINGER

1863

Botanisk museum ble opprettet.

1913–1915

Botanisk museum blir tegnet av arkitekt Holger Sinding-Larsen og oppført i 1913. Bygningen ble tatt i bruk i 1915.

1953

Etablering av arbeidsrom på loft, installering av oljefyranlegg.

1965

Utstillingsrommet i 1. etasje ble omgjort til bibliotek.

1967

Det opprinnelige galleriet i kontor i midtdelen ble erstattet med etasjeskille. Ombygging i forbindelse med innredning med rullearkiver og store forsterkninger av bærende konstruksjoner.

2002

Rehabilitering av tak og vinduer i samarbeid med NIKU og Riksantikvaren (Dyrø og Moen AS). Rehabilitering av auditorium og hall og av hovedtrappen.

Botanisk museum sett fra Sirkustomta. Årstall og fotograf ukjent. Foto: MUV/UiO

8 Bygningsbeskrivelse og verneverdier

8.1 | MATERIALBRUK OG EKSTERIØR

Søyler, etasjeskiller og dragere er utført i armert betong. Yttervegger er bærende teglvegger. Takkonstruksjonen er utført som sperretak i tre. Bygningen består av en høy sokkeletasje, en høy 1. etasje og lavere 2. og 3. etasje, i tillegg er det loft. Sokkeletasjen består av huggen granitt. I de tre etasjene over er fasaden pusset, og pussene er påført med et spesielt mønster. Gesimsen er glattpusset med en lav profil og en mer kraftigere profil mot takrennene. På hver langfasade er det et midtparti som er trukket noe ut i forhold til resten av veggen.

I rotunden på toppen av trappen var det opprinnelig en svingdør. Bygningen har valmtak tekket med ny, rød teglstein. Det er flere nyere vinduer i takflatene, satt inn i opprinnelige hull. Noen endringer med fjerning og tilføringer av vinduer. Inngangspartiene har de opprinnelige plasseringene, men enkelte av dørbladene er skiftet ut. Hovedtrapp av granitt mot vest, mindre enkle trinn av granitt til innganger i sokkeletasjen. Vinduene er trolig opprinnelige, og i stor grad med opprinnelig glass. De har originale detaljer som hengsler og hjørnejern. Vinduene er sprosdedelte, og har enten to eller tre fag. De er karakteristiske for jugendstilen.

8.2 | PLANLØSNING OG INTERIØR

Fra hovedtrappen mot vest kommer man inn i 1. etasje i bygningen. Etasjen består av to store hovedrom som deler etasjen på midten, som man kan se på de utstikkende partiene i fasaden mot vest og øst. De delene av etasjen som ligger lengst mot nord og mot syd, er inndelt med nyere lettvegger. Mot nord bestod dette opprinnelig av et stort rom til "skuesamling", mens det mot syd var flere store rom som bibliotek og laboratorium. I dag brukes etasjen til undervisning og kontorer.

I 2. etasje ser det ut til at planløsningen har vært noe av den samme som i 1. etasje. Delen lengst mot syd er inndelt med nyere lettvegger for innredning av kontorer og felles oppholdsrom. Delen lengst

mot nord har trolig bevart den opprinnelige, åpne utformingen, og består av ett rom som brukes til magasin.

I 3. etasje er planløsningen i stor grad som i 2. etasje, ved at opprinnelige hovedstrukturer er bevart, men med nyere lettvegger for innredning av mindre rom. Også i denne etasjen er det et stort magasin i delen lengst mot nord, trolig var det slik opprinnelig. På loftet er de opprinnelige hovedstrukturene bevart, men planløsningen har blitt inndeling i mange nye mindre rom til kontorer, magasiner og laboratorier. I kjelleren er det innredet til flere nye mindre, tekniske rom, lager, kontorer m.m.

8.3 | BELIGGENHET OG UTEMILJØ

Lids hus er en frittstående bygning ved den østlige hovedporten til Botanisk hage. Hovedinngangen er mot vest, henvendt mot Tøyen hovedgård og veksthusene. Bygningen ligger mot sydøst innenfor området til Botanisk hage. Tøyen hovedgård og driftsbygningene ligger vest for Lids hus, og de to veksthusene, Palmehuset og Victoriahuset, ligger mot sydvest. Et lite stykke mot nord ligger museumsbygningene Geologisk museum og Zoologisk museum.

8.4 | VERNEVERDIER

Bygningen stod ferdig i 1913 og regnes som et byggverk i såkalt nordisk nybarokk. Bygningen har bevart den karakteristiske bygningsformen, det valmete taket, fasadekomposisjonen og overflatene i hugget naturstein og puss med et spesielt sirkelmønster fra påføringen.

Bygningens eksteriør og interiør har elementer av høy verneverdi, som dører, vinduer, belysning, trapper, belistning og flere detaljer som hengsler, beslag m.m. Bygningens hovedtrekk er godt bevart innvendig, og opprinnelig planløsning er lesbar. Bygningens verneverdi er knyttet til alle disse elementene, samtidig som den også ses i sammenheng med anlegget i Botanisk hage som helhet.

9 Tilstand, tiltak og planer

9.1 | TEKNISK TILSTAND

For bygningens tekniske tilstand vises det til Eiendomsavdelingens til enhver tid gjeldende, samlede tilstandsvurdering. Denne rapporten vil være utgangspunkt for Universitetets vedlikeholdsplaner.

9.2 | BRANNVERN OG SIKRING

Bygningen er tilkoblet direkte varsling til brannvesenet ved utløst alarm. Brannsikkerheten er Eiendomsavdelingens ansvar. Det foreligger ingen pålegg fra brannvesenet per 2016, men bygningen vil kunne bli pålagt omfattende branntekniske tiltak hvis det skal gjennomføres større ombygginger.

9.3 | UNIVERSELL UTFORMING

Bygningen har fire etasjer. Det er kun deler av 1. etasje som er tilgjengelig for alle brukere. Bygningen har tre innganger. Ingen av disse er tilrettelagt for rullestolbrukere, så assistanse er påkrevd. Det er ingen heis i bygningen. En del av dørene i trafikkarealer og fellesfunksjoner har terskelhøyde og åpningskraft som avviker fra det som er foreskrevet. Ved behov vil tilrettelegging vurderes. Bygningen har ingen tilrettelagte toaletter. Det er ikke teleslynge i bygningen.

9.4 | SMÅ TILTAK, SOM SKILT, BELYSNING ETC.

9.4.1 Skilting

Universitetet har utarbeidet en egen designmanual. Ved montering av nye skilt skal skiltmalen følges. Montering av nye skilt gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

9.4.2 Belysning

Fastmontert belysning er omfattet av fredningen. Opprinnelig belysning har høy verneverdi og skal bevares uendret. Utskifting av elektriske komponenter i opprinnelige lamper regnes som vedlikehold, endringer eller utskifting av armatur/skjerm er søknadspliktig. Montering av ny belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

Saksbehandlingsregler er omtalt i kapittel 3, pkt. 3.3.

10 Råd om vedlikehold av typiske bygningsdeler

Hovedregel for behandling av fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg er at det må søkes om tillatelse for alle tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. For utdyping av hva som anses som vanlig vedlikehold og hva som er søknadspliktige tiltak, se punkt 5.2.

10.1 Yttervegger av pusset teglstein

Teglstein er laget av brent leire. Det var teglproduksjon i Norge fra slutten av 1200-tallet, men på 16-1700-tallet ble også tegl importert, bl.a. smal, hollandsk teglstein. På 1800-tallet fikk norsk teglproduksjon et oppsving på grunn av murtvang i byene og ekspansiv byggevirkosomhet. Tradisjonelle murvegger kan være massive eller hulmurer, vanligvis fuget med kalkmørtel. Tegl er også brukt som forblending foran trekonstruksjoner. Puss eller slemming brukes for å beskytte murverket, og for å skape et ønsket fasadeuttrykk.

Mange eldre teglmurer er rehabilitert med sementholdig puss. Sementen er for sterk og følger ikke murens bevegelser, noe som gir sprekkdannelse. Videre er sementen tett og slipper ikke fuktighet ut. Dette kan gi frostskafer i puss og murverk. Sementpuss som løsner, kan rive med biter av teglsteinen, slik at denne får en porøs og vannsugende overflate. Hvis fukten trenger lenger inn, kan det gi følgeskafer, som ekte hussopp, i tillegg til trekonstruksjoner.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Tilsyn bør gjennomføres årlig. Sjekk særlig felt som er utsatt for fuktighet, som områder nær ter-

reng, nedløpsrør og vegetasjon.

- ▶ Sørg for at fuktbelastningen reduseres. Sikre avrenning vekk fra grunnmuren. Takrenner og nedløpsrør holdes i stand – lekkasjer kan gi store skader.
- ▶ Hvis pussen er skitten eller dekket av alger og mose, må den rengjøres, gjerne med spesialprodukter. Unngå spyling med høyt trykk!
- ▶ Hold vegetasjonen nede, også klatreplanter i espalier.
- ▶ Se etter om pussen har sprekker. Hvis det er store sprekker, bør disse overvåkes (med måleapparater eller gipsplomber) for å se om de er aktive.
- ▶ Sjekk ved banking om pussen har bom (partier som løsner fra underlaget). Bom som er stabil og over et mindre parti, kan aksepteres.
- ▶ Hvis pussen skaller av, vurder om den har riktig sammensetning eller er for sterk.

MER INFORMASJON

Riksantikvarens informasjonsblad:

- 3.0.3 Kjenn ditt hus – murgårder
- 3.1.1 Murverk: Kalkpussing

SINTEF Byggforsk Kunnskaps-systemer:

- 723.235 Murte fasader. Skader og utbedringsalternativer
- 723.308 Eldre yttervegger av mur og betong. Metoder og materialer
- 742.862 Skader på puss. Årsaker og utbedring
- 742.302 Tilsyn og vedlikehold av utvendige mur-, puss- og betongoverflater m.fl.

- ▶ Er det mye saltutslag og fukt i kjelleren? Dette kan tyde på dårlig drenering.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Sprekker som ikke truer murens bæreevne, tettes med tilpasset puss (se liste på motsatt side).
- ▶ En tradisjonell teglmur med kalkpuss skal ikke repareres med sementpuss. Da vil det ofte oppstå spenninger, fuktansamling og skader. Skader utbedres med tilsvarende puss som er brukt opprinnelig (se liste på motsatt side). Ompussing av store fasadepartier er søknadspliktig.
- ▶ Vær oppmerksom på pussens overflate og struktur, bruk tradisjonelle metoder.

10.2 Grunnmur av naturstein

Eldre tre- og murbygninger er vanligvis fundamentert på natursteinsmurer. Dette kan være enkle holdsteiner eller murte pilarer under hjørner/sviller på trehus, eller det er solide grunnmurer, utført som tørrmur eller murt med kalkmørtel. Kombinert kjellervegg og grunnmur kan være utført som kistemur, med to bærende vanger av stein lagt i kalkmørtel, med mindre stein/fyllmasse imellom. Steinene kan være brutt i uregelmessige former eller i tilhugde kvadere. For at murverket skal være stabilt er steinen vanligvis lagt i forband og med lange bindere inn i muren. Muren kan stå på terreng eller ha underjordiske fundamenter av f.eks. tømmerflåter eller peler. Natursteinsmurer kan stå ubehandlet, være kalkhvittet eller pusset. Grunnmurer er vanligvis av hard og bestandig stein, for eksempel granitt, gneis og skifer.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Tilsyn bør gjennomføres årlig. Sjekk særlig felt som er utsatt for fuktighet, som områder nær terreng, nedløpsrør og vegetasjon.
- ▶ Sørg for at fuktbelastningen reduseres. Sikre avrenning av overflatevann vekk fra grunnmuren.

Takrenner og nedløpsrør holdes i stand – lekkasjer kan gi store skader.

- ▶ Hold vegetasjonen nede.
- ▶ Vær varsom med vanning av bed inn mot kjellervegg, hvis dreneringen ikke er tilpasset dette.
- ▶ Vær særlig oppmerksom på nærstående trær, der røttene kan føre til sprekker og forskyvninger i muren.
- ▶ Se etter sprekker og forvitring i granitten. Dette kan ha ulike årsaker, som setninger i grunnen, vanninntrenging, veisaltning, sprekker i nærheten av jern eller støtskader.
- ▶ Små skjevheter, sprekker og setninger som utvikler seg langsomt, kan vanligvis stå. Overvåk utviklingen og kartlegg årsaken før eventuelle tiltak iverksettes.
- ▶ Er det mye saltutslag og fukt i kjelleren? Dette kan tyde på dårlig drenering.

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsblad: 3.4.2 Vedlikehold av grunnmurer, 3.1.1 Murverk: Kalkpussing og 3.1 Murverk: Kalking
- Drange, Aanensen og Brønne: Gamle trehus. Historikk, reparasjon og vedlikehold, 3. utgave 2011
- SINTEF Byggforsk Kunnskapsystemer: 721.111 Eldre bygningsfundamenter og grunnmurer. Metoder og materialer, 721.112 Eldre bygningsfundamenter og grunnmurer. Utbedring og refundamentering og 721.211 Fuktskader i kryperom. Årsaker og utbedringsmetoder

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Skadete fuger i naturstein utkrasses i et par cm dybde og fuges med en NHL 5 fugemørtel (tilpasset i fargen).
- ▶ Fuktskader i kjeller utbedres ved bruk av damp-åpne, kalkbaserte produkter, som tillater fukt-vandring og uttørking av muren. Dreneringen bør utbedres samtidig.
- ▶ Dersom biter av granitten faller av, kan den dyb-les/limes på plass, avhengig av størrelse og plassering. Mindre hull og småskader i forbindelse med fuger kan utbedres med en kunstig steinmasse bestående av 2-komponent steinlim og finmalt steinmasse.
- ▶ Alle skader der fuktighet vil trenge inn og gi mulighet for nye sprekker/forvitring, bør vurderes av steinhugger.

10.3 Takteking med teglstein

Takteking med tegl ble først vanlig i byene, der Christiania i 1624 fikk påbud for å hindre brannspredning. Takstein av tegl ble produsert i Norge langt inn på 1900-tallet, men i dag må den importeres. De gamle tegltakene har dermed ekstra høy verdi. Takteglene finnes i flere varianter; krum, falset, flat, glasert eller ubehandlet.

Den vanligste typen er ubehandlet, rød enkelkrum stein, lagt på lekter uten annet feste enn en innstøpt knast og overlapp. Mer staselige hus hadde ofte glasert taktegl, gjerne sort eller andre mørke farger. Fra 1920-åra ble det vanlig med flat, falset taktegl. Moderne stein kan festes med spiker eller spesielle klips.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Taktekingen bør undersøkes vår og høst. Sjekk at taksteinen ligger tett og stabilt. Den vanligste skaden er stein som er knekt eller forskjøvet/utglidd. Bruk kikkert hvis du ikke kommer nær takflaten.
- ▶ Undersøk om knastene er brukbare. Nedbrutt knast tilsier at steinen må skiftes.

- ▶ Hvis stein faller ned, kan det skyldes nedslitte eller råtne lekter.
- ▶ Undersøk bordtaket fra undersiden, se etter lekkasjer.
- ▶ Sjekk at renner og nedløp fungerer godt, og at det ikke danner seg issvuller som presser opp taksteinen.
- ▶ Beskjær eventuelle trær som henger over taket, da løvfall kan hindre uttørking og fyke inn i hulrom mellom lektene.
- ▶ Fjern eventuell mose og lav med stålbørste e.l. Ikke bruk høytrykksspyler, da dette kan skade steinen og presse vann inn i konstruksjonen.

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsblad: 3.5.3 Vedlikehold av tegltak
- Fortidsminneforeningen: Gode råd om tak på eldre hus, Oslo 1990
- Drange, Aanensen og Brønne: Gamle trehus. Historikk, reparasjon og vedlikehold, 3. utgave 2011
- SINTEF Byggforsk Kunnskaps-systemer: 725.012 Takkonstruksjoner i eldre bolighus. Former, metoder og materialer

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Enkeltsteiner som er knekt eller har store frostska-der, erstattes med tilsvarende nye, gjerne gammel gjenbruksstein av samme type.
- ▶ Hvis det er mye begroing, kan du montere et be-slag/bånd av sink eller kobber ved mønet. Ionene som vaskes av, hindrer organisk vekst.
- ▶ Dårlige/utette beslag erstattes av nye med samme materialbruk og utførelse. Utskifting er søknads-pliktig. Sinkbeslag avfettes og etsgrunnes før de males med oljemaling. Vær oppmerksom på risi-koen for galvanisk korrosjon; et «edelt» metall bør ikke ha avrenning mot et «uedelt». Av de vanlige tekkematerialene er kobber det edleste, deretter følger bly, jern, sink og aluminium. Avrenning fra kobber vil dermed tære på f.eks. sink.
- ▶ Råtne sløyfer og lekter skiftes, bruk tradisjonelle, smekre dimensjoner av tettvekst virke. Skader i taktroa utbedres. Taksteinen tas forsiktig ned og sorteres. Brukbar stein legges tilbake, eventuelt samlet i felt. Merk at lektaavstanden muligens må justeres i partier med ny stein, som kan ha noe avvikende utforming.
- ▶ Ved omtekking kan man vurdere å legge papp under sløyfene for å sikre bedre mot vanninntren-ging. Bruk diffusjonsåpen papp som ikke hindrer utlufting. Omtekking, utskifting av undertak og papping er søknadspliktig.

10.4 Takrenner og nedløp

Takrenner og nedløpsrør har vært i bruk i mange hundre år, men ble først vanlig på 1800-tallet. De eldste rennene var laget av tre, men senere ble sink og kobber mye brukt. Trerrenner kan være festet av selvgrodde trekroker, mens metallrenner er festet med metallkroker. Sink ble vanligvis malt, mens kobberrenner gjerne står ubehandlet. Utover på 1900-tallet ble galvanisert stål, aluminium, plastbelagt stål eller plast vanlig.

På fredete bygninger skal den tradisjonelle materialbruken og utførelsen videreføres. Ødelagte renner eller beslag fører til store fuktpåkjenninger på konsentrerte deler av huset og gir fort skader. En ødelagt takrenne er mye verre enn ingen takrenne! Vedlikehold av renner og nedløp er avgjørende for godt bygningsvern.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Renner og nedløp bør jevnlig renses for løv og nedfall.
- ▶ Takrenner og nedløp bør undersøkes jevnlig. Se etter lekkasjer og vannsprut på veggen, vær særlig oppmerksom på skjøtene. Avskalling av maling

eller murpuss på veggen kan indikere lekkasjer.

- ▶ Kontroller at renner og beslag er i riktig stilling, og at alle fester er solide og i orden. Se etter malingsavskalling og rustdannelser.
- ▶ Se etter bulker og groper – små vannansamlinger kan føre til rustdannelse.
- ▶ Sjekk at det ikke danner seg issvuller som fører til issprenging i renner og nedløp.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Lekkasjer må utbedres straks, da det lett kan føre til store, alvorlige og dyre følgeskader på bygningen.
- ▶ Små rustskader utbedres ved å påføre rustbeskyttende overflatebehandling og ny maling. Større rustdannelser vil lett føre til lekkasjer, utskifting må vurderes.

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsblad: 3.5.5 Takrenner og beslag
- SINTEF Byggforsk kunnskaps-systemer: 520.415 Beslag mot nedbør og 525.921 Takrenner og nedløpsrør

- ▶ Dårlige/utette renner og nedløp erstattes av nye med samme materialbruk og utførelse. Lokale skader kan repareres av kyndig blikkenslager.
- ▶ Vær oppmerksom på risikoen for galvanisk korrosjon; et «edelt» metall bør ikke ha avrenning mot et «uedelt». Av de vanlige tekkematerialene er kobber det edleste, deretter følger bly, jern, sink og aluminium. Avrenning fra kobber vil dermed tære på f.eks. sink.
- ▶ Takrenner av sink og galvanisert stål er ofte malt, både av estetiske hensyn og for å beskytte mot korrosjon. Når malingen er slitt, bør den fornyes. Overflaten skrapes, stålborstes og feies ren. Kun løs maling skal fjernes. Vask med salmiakkvann og skyll med rent vann. Nye sinkelementer avfettes og etsgrunnes før de males med linoljemaling. Alternativt bør sinken stå ett år, slik at overflaten oksiderer, før overmaling.

10.5 Vinduer av tre

Tradisjonelle trevinduer har enkle glass innsatt i kittfals, ofte med innvendige varevinduer. Utover på 1900-tallet fikk vi koblete vinduer (to rammer koblet sammen til ett element med felles hengsel) og isolerglassvinduer. De gamle, kittete vinduene har historiske, materielle og estetiske kvaliteter som det er vanskelig å erstatte. Gamle vinduer er ofte laget av malmet furu, som har svært god kvalitet, høy styrke og motstandsdyktighet mot råte. De har beslag av smijern eller støpejern. Vinduene har svært lang levetid forutsatt riktig vedlikehold.

TILSYN OG FOREBYGGING

- ▶ Kontroller vinduene minst én gang i året.
- ▶ Sjekk jevnlig at vinduet kan åpnes og lukkes uten vesentlig motstand.
- ▶ Undersøk om overflatebehandlingen er slitt og trenger fornying.
- ▶ Undersøk om kittet er helt eller om det er sprekker og utfall som slipper inn vann.
- ▶ Kontroller om trevirket er friskt ved å stikke med syl eller kniv på utsatte steder, som bunnkarm,

nedre del av rammer og midtpost. Møter du frisk ved ca. 2 mm inn, er tilstanden god. Gjør skadevurderingen når trevirket er tørt.

- ▶ Se over beslag for tegn til korrosjon/rust eller løse stifter/skruer. Sistnevnte kan tyde på råteskader under beslaget. Beslag kan eventuelt settes inn med vaselin eller annet fett.
- ▶ Hold vinduene lukket når det er regnvær, snødrev eller sterk vind.
- ▶ Bruk alltid stormhaspe e.l. når vinduet står åpent.
- ▶ Fjern eventuell vegetasjon som dekker til vinduet og hindrer uttørking.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

Hvis vinduet går trått, må skadeårsaken finnes og utbedringsmetoden velges deretter. Skjevsetninger i huset kan gi vinduer som går trått. Vindusrammene kan også bli skjeve grunnet dårlige hengsler/beslag eller løse hjørner. Hvis det ikke er større opprettinger som må gjøres, kan man vurdere følgende justeringer:

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsark: 3.8.1 Vedlikehold av vinduer
- SINTEF Byggforsk Kunnskapssystemer: 733.161 Eldre vinduer. Vindusformer og materialer, 733.162 Utbedring og reparasjon av eldre vinduer og 733.301 Vedlikehold av vinduer
- Drange, Aanensen og Brønne: Gamle trehus. Historikk, reparasjon og vedlikehold, 3. utgave 2011

- ▶ Høvle/pusse deler av rammene, demontere listverk og rette opp karmen med trekiler.
- ▶ Hvis skjevheter skyldes at vinduet siger, må det tas fra hverandre og settes sammen på nytt.
- ▶ Hvis vindusrammen er skjev slik at det blir glipe mot karmen, kan det monteres en ekstra anslagslist for å ta opp skjevheten.
- ▶ Små skader og utfall av kitt utbedres ved å pirke bort løst kitt og legge på nytt linoljekitt. Ved større skader må glasset tas ut og kittet fornyes.
- ▶ Gammelt glass har ofte unike kvaliteter og høy verdi. Vær forsiktig ved uttaking, og bruk glasset om igjen.
- ▶ Små råteskader skal utbedres ved innspunsing av tilsvarende nye deler utført som nøyaktig kopi med tanke på dimensjoner, profiler, trekvalitet og vedretning. Minst mulig trevirke skal fjernes. Større utskiftninger er søknadspliktige.
- ▶ Råteskader i skruerhull/bak beslag utbedres ved boring/treplugging. Ved mindre skader kan bruk av større skruer være tilstrekkelig.
- ▶ Hvis det er rustne beslag, skal løs rust børstes vekk og beslaget rustbehandles før det overmales. Eventuelt hulrom mellom beslag og tre fylles med linoljekitt.
- ▶ Ødelagte beslag erstattes med tilsvarende nye, fortrinnsvis utført som kopi. Tiltaket er søknadspliktig.
- ▶ Eldre maling skal normalt ikke fjernes i sin helhet. Kun løs maling skrapes av for hånd, og vinduet

påføres linoljemaling. Mal over kittfalsen og ca. 2 mm inn på glasset.

- ▶ Unngå å male sidekanten hvor vinduet er hengslet; mange malingslag kan føre til bend på hengslene.
- ▶ Hvis malingslagene er blitt svært tykke, eller det er påført plastholdig maling, bør malingen fjernes. Dette kan skje ved bruk av skraping og eventuelt infrarød varme, som mykgjør malingen. Unngå enhver bruk av høytrykksspyling eller luting da dette skader trevirket.

OPPGRADERING

Gamle vinduer kan oppleves som kalde og trekkfulle. Dette skyldes ofte utettheter i selve vinduet eller i overgangen mellom karm og vegg. Følgende tiltak kan vurderes:

- ▶ Det monteres tettelist på rammene, fortrinnsvis kun på innervinduene.
- ▶ Listverket demonteres forsiktig, og det dyttes inn mineralull mellom karmen og vegg. Vindtettende papp kan i tillegg stiftes/klebes fast til karm og vegg.
- ▶ Kulderas oppveies med varmeovn under vinduet.
- ▶ Eventuelle eksisterende varevinduer kan i noen tilfeller oppgraderes med innsetting av energiglass for å bedre isolasjonsevnen. Dette avhenger av rammens kvalitet (styrke, tykkelse) og bevaringsverdien til det eksisterende glasset. Nye varevinduer kan ha energi- eller isolerglass. Tiltaket er søknadspliktig.

10.6 Dører av tre

Tre er det tradisjonelle materialet for dører i Norge, og det brukes fortsatt. Gamle dører har historiske, materielle og estetiske kvaliteter som er vanskelige å erstatte.

TILSYN OG FOREBYGGING

Kontroller dørene jevnlig:

- ▶ Sjekk at døra lett lar seg åpne.
- ▶ Hjørnejern og beslag ses over og løse skruer strammes.
- ▶ Beslag kan eventuelt settes inn med vaselin eller annet fett.
- ▶ Undersøk om overflatebehandlingen på utvendige dører er slitt og trenger fornying.
- ▶ Sjekk om det er råteskader.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

Vedlikehold og skadevurdering av tredører følger i prinsippet de samme retningslinjene som for vinduer og utvendig panel. Det er imidlertid enkelte spesielle forhold:

- ▶ En dør som «tar» i karmen, bør snarest justeres, slik at den ikke påføres mekanisk skade ved åpning/lukking. Analyser årsaken til skaden og velg utbedringsmetode deretter. Finn ut om problemet skyldes setninger i bygningen eller lokale forhold knyttet til dørkarm/-blad. Hvis døra subber på grunn av slitte hengsler, legges det inn mellomringer i hengslene. Påfør gjerne litt olje. Hvis skjevheter skyldes at dørbladet siger, må døra tas fra hverandre og settes sammen på nytt. Det samme gjelder hvis det er sprekker i en fylling eller mellom ramtre og fylling.
- ▶ Unngå å male sidekanten hvor døra er hengslet;

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsark: 3.8.2 Vedlikehold av ytterdører
- Drange, Aanensen og Brønne: Gamle trehus. Historikk, reparasjon og vedlikehold, 3. utgave 2011

- mange malingslag kan føre til bend på hengslene.
- ▶ Hvis dørbladet er skjevt slik at det blir glippe mot karmen, kan det monteres en ekstra anslagslist for å ta opp skjevheten.
  - ▶ Hvis hengslene er for dårlige til å restaureres, må de erstattes av nye. Tiltaket er søknadspliktig.
  - ▶ Eldre låskasser og beslag som har særlig bevaringsverdi, skal bevares. Hvis låsen fungerer dårlig, suppler med en ny over/under den gamle. Tiltaket er søknadspliktig.
  - ▶ Låser uten bevaringsverdi erstattes av nye med samme plassering. Tiltaket er søknadspliktig.
  - ▶ Glassfelt i eller ved døra behandles som vinduer.

10.7 Rekkverk og bygningsdetaljer av smijern og støpejern

Elementer av smijern og støpejern er blant annet brukt som rekkverk, murankere i vegger, hengsler og beslag til dører og vinduer, dekorelementer og armaturer. I førindustriell tid ble disse smidd i en esse, senere ble støpejern det vanlige.

Tilvirkingen gjør at smijern og støpejern har god motstand mot rust, men høy fuktighet, luftforurensning og saltpåvirkning kan gi rust. Ved rust ekspanderer jernet og kan forårsake store skader. Jernet må vedlikeholdes jevnlig for å hindre skader.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Hvis overflatebehandlingen er skadet, skaller av og jern blottlegges, er det fare for rust. Utviklingen må stanses.
- ▶ Sørg for at overflatebehandlingen er dekkende.
- ▶ Sørg for gode uttørkingsforhold.
- ▶ Se etter sprekker i innfestingspunkter. Ekspanderende jern, eller frostsprenging som følge av vanninntrenging rundt rekkverk/stolper, kan gi spenninger og store skader, sprekker i stein osv.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

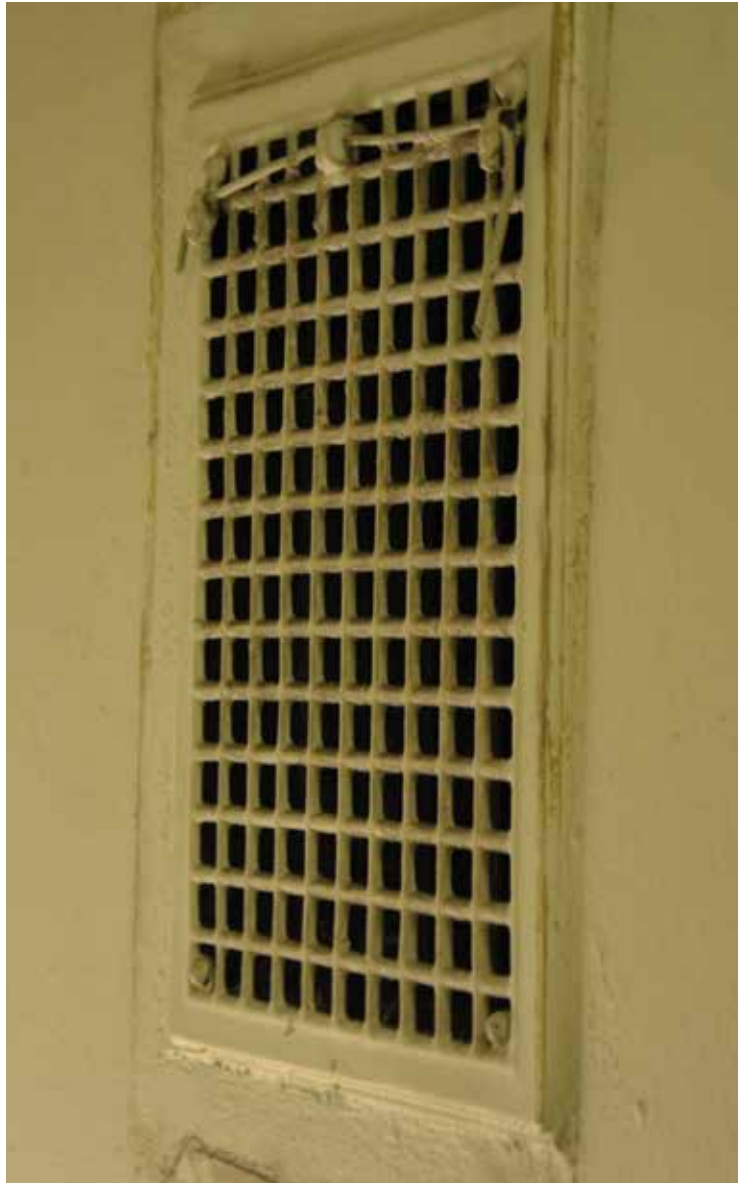
- ▶ Flekkvise rustangrep fjernes med hard nylonbørste eller stålbørste. Større avflakninger og rustangrep kan renses med stålbørste på drill. Vær varsom, slik at hjørner ikke avrundes eller overflaten skades. Sandblåsing kan i noen tilfeller fungere godt, men må brukes med varsomhet.
- ▶ Overflaten påføres snarest en rustbehandlende maling, helst jernmønje. Sørg for at overflaten er helt tørr før påføring, det bør være lav luftfuktighet. Følg produsentens anvisning og sørg for at behandlingen tetter helt, gjerne to strøk. Avslutt med maling/lakk i ønsket farge.
- ▶ Hvis det er behov for å supplere eller skjøte skadde deler av smijern, bør man bruke en jernkvalitet som harmonerer med det gamle, f.eks. «ARMCO Pure Iron». Det produktet har bedre rustmotstand enn standard jern/stål i dag, og sveiseskjøtene mot det gamle jernet blir bedre.

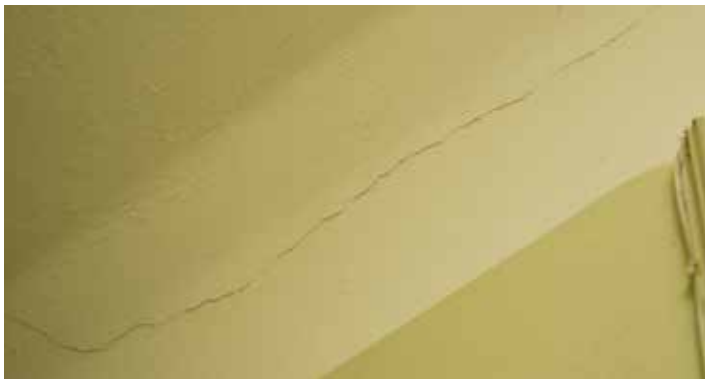
MER INFORMASJON

(kildene gir ulike råd)

- Riksantikvarens informasjonsblad: 3.3 Overflatebehandling støpejern
- Vadstrup, Søren: Huse med sjæl. København, Nordisk Forlag AS, 2004, s. 331f

10.8 Innvendige overflater av puss

Innvendige vegger av mur er tradisjonelt pusset og malt. Pussarbeid på vegg og i tak utføres hovedsakelig på samme måte.

Tradisjonelt ble det brukt kalkpuss og kalkmaling. Dette er en diffusjonsåpen, mineralsk behandling som tillater fukttransport i veggen. Andre malingstyper, som limfarge eller linoljemaling, forekom også. På 1900-tallet utviklet det seg sterkere og tettere produkter, som sementbasert puss og malingstyper med organiske bindemidler (ulike typer oljer og plaststoffer). Slike materialer vil ikke på samme måte kunne oppta og avgis fukt. I kjellervegger vil det kunne medføre at fukten suges lenger opp i veggen. Fukt i konstruksjonen vil kunne føre til at maling og puss skaller av og kan på sikt gi mer alvorlige skader.

BRETTSKURING

Ved brettskuring påføres pussene før den jevnes ut med et stort brett til det ikke finnes sår i flaten. Siste påkast består av en tyntflytende mørtel, som behandles med et lite trebrett – skurbrett – til flaten er jevn og uten grove striper.

FINPUSS

Finpuss benyttes gjerne i rom som kjøkken, bad og entré med olje-

malte flater. Finkalken har ofte en tykkelse på bare 1 mm og trekkes på med trebrett eller stålbrett utenpå grovstokkingen (hovedpussen). Overflaten bearbeides med skurbrett, og deretter med et lite brett trukket med filt, en metode som kalles filsing.

SLEVDRATT PUSS

Slevdratt puss ligner mye på finpuss, men gir en tynnere hinne og er ikke like glatt. Pussen påføres som en finpuss på hovedpuss. Slevdratt puss er vanlig i rom som skal tapetseres. Mørtelen er litt fetere (mer kalk), som gjør den lettere å filse. Tynn mørtelblanding kastes på veggen, og mesteparten dras umiddelbart av med murerkje, så kun en tynn hinne blir værende igjen.

RABITZPUSS

Rabitz består av et fritthengende pusslag av gips, kalk, sand og nauthår trukket opp på en armering av strukket netting av sivmatten, hønsenetting e.l. Pusslaget beskytter mot brann og egner seg godt i rom med høyt fuktinnhold. Pussarbeidet utføres så på samme måte som beskrevet over. Rabitzpuss brukes også til gjenpussing av slisser i vegg for rørføringer o.l.

MER INFORMASJON

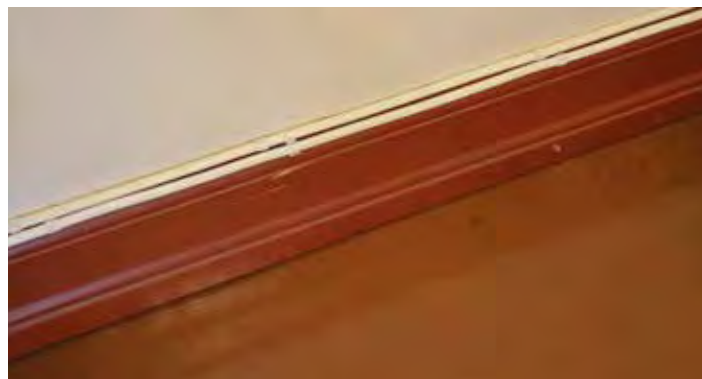
- Riksantikvarens informasjonsblad: 3.1.1 Murverk: Kalkpussing og 3.1 Murverk: Kalking
- Drange, Aanensen og Brønne (2011): Gamle trehus. Historikk, reparasjon og vedlikehold. Gyldendal undervisning
- Askevold, I., Hovind, R., Hurum, S., Husaas, B., Nielsen, N. P. (1955): Hjemmets vedlikehold. Oslo, Teknisk forlag

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Sjekk ved banking om pussen har bom (partier som har løsnet fra underlaget), som gir en hul lyd. Bom som er stabil og over et mindre parti, kan aksepteres.
- ▶ Hvis malingen flasser, vurder om den er for tett.
- ▶ Sjekk områder som er utsatt for fukt og sørg for at fuktbelastningen reduseres. Kombinasjonen av treverk, fukt og kalk er spesielt utsatt for ekte hussopp, som er én av våre mest alvorlige skadegjørere.
- ▶ Unngå plassering av gjenstander tett inn mot yttervegg i kjeller. Sørg eventuelt for luftsirkulasjon bak gjenstanden.
- ▶ Saltutslag og fukt i kjelleren kan tyde på dårlig drenering.
- ▶ Se etter om pussen har riss, sprekker, avskallinger eller smuldrer. Kartlegg årsaken. Store sprekker bør overvåkes for å se om de er aktive. Det kan tyde på setninger i bygget.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Vær oppmerksom på pussens overflate og struktur. Bruk samme metode og materiale som opprinnelig utførelse.
- ▶ Løs bom hogges vekk før skaden utbedres på tilsvarende måte som opprinnelig.
- ▶ Opprinnelig kalket puss vedlikeholdes med kalkbasert puss og kalkmaling. Løs maling børstes av før tilsvarende ny behandling påføres.
- ▶ Linoljemaling på mur/puss kan påføres flater som tidligere er malt med linolje- eller alkydmaling, kun løs maling fjernes med børste. Hvis andre malings typer er brukt, må disse fjernes før påføring av linoljemaling. Tiltaket er da søknadspliktig.
- ▶ Linoljemaling må ikke påføres fersk kalkpuss på grunn av faren for forsåpning. Kalkpussen bør stå ett år før overmaling med linoljemaling.
- ▶ For større skader på kjellervegger må det søkes ytterligere informasjon.

10.9 Linoleum

Linoleum framstilles av linolje, harpiks og kork, som tilsettes fargepigment og legges på grov strie/jute. Materialet er omtalt allerede på 1600-tallet, men linoleum slik vi kjenner den i dag, ble funnet opp av Sir Frederick Walton i 1860. Han etablerte den første linoleumsfabrikken utenfor London i 1864. Fram til 1970 var linoleum det ledende gulvmaterialet i store deler av verden, og det var omkring 50 fabrikker i Europa. Bruken avtok i flere år, men linoleum har nå fått sin renessanse. Materialet har god slitestyrke og er et miljøvennlig valg.

FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Inngangspartiet bør være utstyrt med rister og avskrapingsmatter, som effektivt fjerner grus og salt fra sko.
- ▶ Flekkfjerning bør skje raskt. Flekker av stoffer som setter farge, kan gi varige merker.
- ▶ Ikke la dammer av vann bli liggende på belegget.
- ▶ Unngå skurepulver og sterke løsningsmidler.

RENGJØRING

Riktig utført rengjøring er svært viktig for gulvets levetid. Feilaktig utført rengjøring kan skade beleggets grunnbeskyttelse og gjøre fremtidig vedlikehold vanskelig.

- ▶ Begynn alltid med tørre rengjøringsmetoder, for eksempel støvsuging, feiing eller tørrmopping.
- ▶ Ved behov, vask med fuktig mopp eller spray vann direkte på flekker, eventuelt tilsatt et nøytralt vaske-middel. Bruk lite vann. Vann som blir liggende på overflaten, vil gjøre at linoleumen utsondrer en ubehagelig lukt.
- ▶ Mykvoks har erstattet boning. Linoleum vedlikeholdes med myk, polérbar voks for å forhindre pudring, som skyldes svikt i polishen og fører til krakelering eller danning av hvitt pulver. Ved bruk av polish er det viktig at tidligere lag fjernes ved skuring, slik at man ikke får en opphopning av flere lag med polish og såpe.

MER INFORMASJON

- Forbo Flooring AS, www.forbo-flooring.no
- Armstrong, www.armstrong.no
- Byggforsk: Linoleum golvbelegg. Egenskaper, vedlikehold og innemiljø, prosjektrapport 283, 2000

- ▶ Gulvene kan også rengjøres og voksbehandles samtidig, for eksempel hver tredje vask med voks.
- ▶ Dersom rengjøringsbehov ut over mopping kreves, brukes kombinasjonsmaskin eller skuremaskin med lav omdreining. Mykvoks eller et nøytralt vaskemiddel tilsettes vannet avhengig av valgt vedlikeholdsmetode. Rengjøringen avsluttes gjerne med tørrpolering.
- ▶ Følg alltid produsentens råd.
- ▶ Flekker av sjokolade, fett, frukt, is, krem, juice, kaffe, brus, saft, te, vin, egg og øl fjernes med nøytralt rengjøringsmiddel i lunken vann.
- ▶ Asfalt, gummi, olje, skokrem, fargekritt, lepestift, tusj og sot fjernes med vaskenafta eller white spirit.
- ▶ Stearin og tyggegummi kjøles med kjølespray eller is i plastpose og skrapes forsiktig vekk etter at det har størknet.
- ▶ Blod fjernes med kaldt vann.
- ▶ Ekskrementer, oppkast, rust og urin fjernes med 12 % eddikspirit.
- ▶ Sigarettglør slipes bort med fin skurenylon og eventuelt stålull. Glansen på det slipte stedet kan gjenopprettes med porefyller.

VEDLIKEHOLD

- ▶ Om linoleumsbelegget løsner fra underlaget, kan man lime det på nytt.
- ▶ Ved små rifter i underlaget som ikke går dypt, kan man forsøke å slipe med finkornet sandpapir og deretter påføre nytt bonemiddel. Prøv alltid først på et lite synlig område for å se om resultatet skiller seg for mye fra opprinnelig overflate.
- ▶ Ved små rifter kan man forsøke å pusse med finkornet sandpapir for deretter å blande linoleumsstøvet i litt lim som påføres i riften. Prøv metoden først på et lite synlig område for å se om resultatet skiller seg for mye fra opprinnelig overflate.

Kildehenvisninger

Skriftlige kilder

- Statsbygg: *Landsverneplan for kunnskapssektoren*. Kunnskapsdepartementet
- Aslaksby, Truls: *Universitetsanlegget i sentrum*, i Berre, Nina et. al. (2011): *Byen og Blindern – Universitetet i Oslo 200 år*, Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
- Aslaksby, Truls i samarbeid med Ulf Hamran (1986): *Arkitektene Christian Heinrich Grosch og Karl Friedrich Schinkel og byggingen av Det Kongelige Frederiks Universitet i Christiania*, Alvheim & Eide akademisk forlag
- Brandsæter, Signe og Svein Engelstad (2011): *Kunnskap - Samlinger - Mennesker. Universitetsbiblioteket og forskningen gjennom 200 år*, Unipub forlag
- Collett, John Peter (1999): *Historien om Universitetet i Oslo*, Universitetsforlaget

Nettsider

Store norske leksikon på nett:

- *Norge under dansk styre*: https://snl.no/Norge_under_dansk_styre%2F1537-1814 (30.3.2015).
- *Universitetet i Oslo*: https://snl.no/Universitetet_i_Oslo (30.3.2015)
- Norsk biografisk leksikon: *Holger Sinding-Larsen*: https://nbl.snl.no/Holger_Sinding-Larsen (30.3.2015)
- Wikipedia om UiO: http://no.wikipedia.org/wiki/Universitetet_i_Oslo (30.3.2015)
- SINTEF Byggforsk Kunnskapssystemer på nett, Byggforskserien
- Marstein, Nils (2001): *Chr. H. Grosch, Christianias byutvikler*: <http://tux1.aftenposten.no/meninger/kronikker/d207969.htm> (30.3.2015)
- Naturhistorisk museum: <http://www.nhm.uio.no/om/bygninger/botanisk-museum/>

Arkiv

- Oslo kommune, Byarkivet
- Nasjonalmuseet - Arkitektur
- Riksantikvarens arkiv
- Nasjonalbibliotekets tegningsarkiv

